

ΑΙΓ' ΑΘΗΝΩΝ ΕΙΣ ΒΩΛΟΝ

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ *

*Εν τῇ Παράλῳ ἐν πλῶ 6 Δεκεμβρίου 1881.—*Εσπέρη.

*Αν ἡ Ἑλλάς στερῇται, κατὰ τὸ παρὸν, τῆς ἀναγκαστικῆς ναυτικῆς δυνάμεως, περὶ ἧς ὅλοι ὁμιλοῦμεν, εὐμοιρεῖ ὅμως — καὶ ἔστω τοῦλάχιστον τοῦτο πρὸς παρηγορίαν — ὡραίων ὀνομάτων διὰ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῇ πολεμικὰ πλοῖα. Τῶν εὐφώνων καὶ ἐκφραστικῶν ὀνομάτων: *Σαλαμινίας* καὶ *Ἀφροέσσης* καὶ *Ἀμφιτρίτης*, ὑπερέχει, κατ' ἐμὴν ἐκτίμησιν τὸ τῆς *Παράλου*. Τίς ἀγνοεῖ τὸ ὄνομα τῆς ἱερᾶς νηὸς τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν; Τίς δὲν ἀπῆντησεν αὐτὸ τοσάκις κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἱστορίας τῆς πάλαι Ἑλλάδος συμπεπλεγμένον μετ' αὐτῆς; Ἡ *Πάραλος* ἦν ἀποκλειστικῶς προωρισμένη εἰς τὴν θεραπείαν τῶν θρησκευτικῶν τελετῶν τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν καὶ ἐκόμιζεν ἐκ Δήλου τοὺς χρησμοὺς τοῦ Ἀπόλλωνος. Πολλάκις ἡ ἐκστρατεία τῶν Ἀθηναίων ἐξήρτητο ἐκ τοῦ κατάπλου τῆς *Παράλου* εἰς τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς ἢ τοῦ Φαλήρου. Θανατικῶν δ' ἀποφάσεων, οἷα ἐπέβαλλε τὸ ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ ὑπέρτατον δικαστήριον, ἀνεστέλλετο ἡ ἐκτέλεσις, ἀποῦσης τῆς ἱερᾶς ταύτης νηὸς. Διὰ τοιοῦτόν τινα λόγον εἶδεν ὁ μάρτυς τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς ἀρετῆς Σωκράτης ἡμέρας τινὰς ἐπὶ πλεόν τὸ γλυκὺ φῶς τοῦ Ἀττικοῦ οὐρανοῦ, ὅτε κατεδικάσθη νὰ πίνῃ τὸ κώνειον. Ἀλλ' ἡ *Πάραλος* μετ' οὐ πολὺ ἐπανῆλθε, κομίζουσα καὶ τὸ αἰμόσιμον ἥμαρ τοῦ Σωκράτους, ὅστις ἀπέθανεν, ἀφ' οὗ δὲν ἠθέλησε, πειθόμενος τῷ Κρίτῳ, νὰ δραπατεύσῃ ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου. Κατ' ἐκείνην καὶ μόνην τὴν περίστασιν ἡ *Πάραλος* προὔξενησε κακόν! Δὲν ἔπρεπε νὰ ἐπανεέλθῃ ἐκ Δήλου ποτὲ διὰ νὰ ζήτῃ ὁ Σωκράτης. Ἄν δ' ὁ χρησμοδότης Δῆλιος Ἀπόλλων ἐμάντευεν ἀσφαλέστερον, ἤθελεν ἀπαγορεύσει διὰ παντός εἰς τὴν ἱερὰν ναῦν τὴν εἰς Πειραιᾶ ἐπανέλευσιν.

Ἡ ὁμώνυμος τῇ ἀρχαίᾳ νεωτέρη αὕτη ναῦς, ἡ *Πάραλος* τῆς νῦν Ἑλλάδος, ἀντὶ νὰ ναυπηγηθῇ, ὡς ἐκείνη, ἐκ τῶν δασῶν τῆς Ἠλείας ἢ τῆς Ἀκαρνανίας ἐσφυρηλατήθη ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Ἡφαίστου, ὅστις μετὰ τὴν καθέλυσιν εἰς τὴν θάλασσαν ἐδωρήσατο αὐτῇ καὶ μέρος τοῦ πυρός τῆς καμίνου του, δι' οὗ νῦν αὕτη διασχίζει τὸν πόντον αἰοῦν καὶ εὐφρόεσκα.

Ἐπέβην πρὸ μικροῦ ἐκ Πειραιῶς τοῦ σκάφους τούτου, μέλλοντος ν' ἀποπλεύσῃ πρὸς τὰς ἑνὰγχος προσελθούσας εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μητρὸς Ἑλ-

* Ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Συλλόγῳ τῇ 11 Φεβρουαρίου 1882.

λάδος νέας ἑλληνικάς χώρας. Διὰ τῆς Σαλαμικῆς ἀδελφῆς τῆς Παράλου, μετήχθην πρὸ τινῶν μηνῶν εἰς ἄλλην ἀδελφὴν Ἑλληνικὴν νῆσον ὑπὸ περιστάσεις καὶ αἰσθημάτων ὅλως διάφορα. Ἐκεῖ καταχθόνιος δύναις σεισμοῦ εἶχεν ἐπιχύσει ἐν μιᾷ στιγμῇ τὸν ἔλεθρον καὶ τὴν ὀδύνην· ἡ δ' ἡμετέρα ναῦς κατέσπευδε νὰ παράσχη ἄρτους καὶ βάλαμον σωματικῆς θεραπείας καὶ ψυχικῆς παρηγορίης εἰς ἐξακισμυρίαις ταλαιπωροῦς ὑπάρξεις. Ἐνταῦθα σήμερον ἡ Πάραλος πλέει κομίζουσα τὰ δῶρα τῆς ἐλευθερίας εἰς τριακοντακισμυρίους ἀδελφοὺς, ἔρτι γενομένους προσηλύτους τῆς θεᾶς ταύτης. Ἀσφαλῶς δύναιμι νὰ εἴπω ὅτι ἡ Πάραλος, εἰσπλέουσα εἰς τὸν Παγασητικὸν κόλπον θὰ γίνῃ δεκτὴ ὑπὸ τοῦ νέου λαοῦ ὡς «Πάραλος», κομίζουσα, ἀντὶ χρησμοῦ, δαυλὸν ἐκ τῆς ἱερᾶς ἐστίας τῆς ἐλευθερίας τῆς Πατρίδος. Πᾶς πολίτης ἐκ τῶν κατοικούντων εἰς τὰ θεσσαλικά Τέμπη, καὶ ἀμφὶ τὸν Πηνειὸν καὶ περὶ τὴν Ὀσσαν καὶ ἐπὶ τοῦ Πηλίου, θὰ ζητήσῃ καὶ θὰ εὕρῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀναγεγραμμένον ἐν ταῖς δέλτοις, ὥς φέρει ἐν τῷ κήτει αὐτῆς ἡ ναῦς αὕτη, καὶ θὰ λάβῃ αἰτήσας, τὴν ἀνήκουσκα αὐτῷ κύαμον ἵνα ψηφίσῃ καὶ ἐκλέξῃ τοὺς ἰδίους αὐτοῦ ἀρχοντας, οἵτινες βουλευόμενοι κοινῇ ἐν Ἀθήναις περὶ πάντων τῶν συμφερόντων τῇ Πατρίδι. Μόνον Πάραλος ἠδύνατο νὰ κομίσῃ δῶρον τοσοῦτον ἱερᾶς ἀξίας, τοσοῦτο πολύτιμον. Μόνον ἐκ ταιαύτης νηὸς ἔπρεπε νὰ ἐξέλθῃ ἡ δύναμις ἡ ἀντικαθιστῶσα εἰς τὴν ὠραίαν Θεσσαλίαν ἀντὶ τοῦ τέως τελευτῶντος αὐτὴν σατραπιτικοῦ, τὸ εὐθαλὲς δένδρον ἀτομικῆς καὶ πολιτικῆς ἐλευθερίας, τὸ δι' αἱμάτων καὶ θυσιῶν καὶ μόχθων κηπουρηθὲν τοῦτο δένδρον, ὑφ' ὃ περιπυνηγμένοι πάντες οἱ νέοι πολῖται δρέπουσιν ἴση χειρὶ τὸν αὐτὸν ὁμοίως καρπὸν.

Αἰφνης ἀποσπᾷ τὸν νοῦν μου τῶν σκέψεων τούτων ὁ εὐνηχος κροταλισμὸς τῆς πηδαλιούχου ἀλύσου ἐπὶ τοῦ καταστρώματος. Ἡ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς αἰθούσης τοῦ πλοίου καὶ ὑπὲρ τὴν κεφαλήν μου ἠωρημένη μηχανητικὴ βελόνη στρέφεται ἡρέμα, δεικνύουσα ὅτι τὸ σκάφος ἔλαβε τὴν πρὸς βορρᾶν διεύθυνσιν· Παρκάμπτομεν τὸ Σούνιον ἀκρωτήριο. Μετὰ τὴν καταιγίδα τῆς προχθесινῆς ἡμέρας, τὴν τόσας ζημίας προξενήσασαν κατὰ τὴν λεκάνην τῆς Ἀττικῆς, ἐπεκράτησε γαλήνη· ὁ οὐρανὸς εἶναι κατ'ἀστερος, ἡ δ' ἀτμόσφαιρα διαφανεὴ καὶ ψυχρά, ἐπιτρέπουσα ἡμῖν νὰ ἴδωμεν ἐν μελαγχολικῇ βεδυθισμένῃ ἡρεμίᾳ τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ τῆς Σουνιάδος Ἀθηνᾶς. Νομίζω ὅτι, ἂν μὴ ἦτο ἐξηφαισμένη καὶ ἐν τῷ ἀνανεοῦσθαι κατὰ τὴν νύκτα ταύτην ἡ σελήνη, ἂν τοῦναντίον αὕτη κατηύγχεεν ἐν τῷ στερεώματι καὶ ἐφώτιζε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, νομίζω, λέγω, ὅτι θὰ ἔβλεπον ὑπὸ τὰ ἐρείπια ταῦτα τὴν γλυκεῖαν μορφήν τοῦ Σατωβριάνδου, συνθέτουσαν τὴν γλαφυρὰν περιγραφὴν τῶν χωρῶν τούτων, ἣν ἐνεπνεύσθη ἐνταῦθα, στηριζόμενος, ὡς λέγει ὁ ἴδιος, εἰς ἓνα τῶν καλλιμάρφων κιόνων, καὶ ἦν εἶτα ἐξέθηκεν ἐν τοῖς «Ὀδοιπορικοῖς». Ἡ σεμνὴ θεὰ Ἀθηνᾶ πρὸ πολλοῦ

κατέλιπε τὸ σκήνωμα αὐτῆς τοῦτο, ἐρείπωθ' ἐν δὴ τῆς πνοῆς τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τῆς παρόδου τῶν αἰώνων, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὸ ἱερὸν πτηνὸν αὐτῆς, τὴν γλαῦκα, καὶ κατοικῆσαι ἐν αὐτῷ, ἵνα μὴ καταστῇ τελείως ἔρημον. Ἐκτοτε ἴσως, φρονῶ, αἱ γλαῦκες ἔλαβον τὴν ἑξίν καὶ δικαιτῶνται ἐν τοῖς ἐρείπιοις.

Μετ' ὀλίγον ἀνέδυσεν κατὰ μικρὸν ἐκ τῆς σκοτίας ἀμυδρὰ ἡ μακρὰ νῆσος τῆς Ἑλένης δεξιᾷ καὶ ἡ μεταλλοῦχος χώρα τοῦ Λαυρίου κατὰ τὴν πλευρὰν τοῦ πλοίου, κατὰφωτος ὑπὸ ἡλεκτρικοῦ φωτός. Ὁ οὐρανὸς διαχυγῆς ἐπιδεικνύει ὅλον τὸν πλοῦτον τῶν λαμπρῶν ἀστερισμῶν του, ἐν οἷς διαπρέπουσιν ἡ Κασιόπη, ἡ Μεγάλη Ἄρκτος καὶ ἡ Μικρά, ἡ περιλαμβάνουσα τὸν πολύτιμον Πολικὸν Ἀστέρκα. Ἡδὴ αἱ μέσαι νύκτες κατεκάλυψαν τὴν γῆν· τὸ πᾶν ἡρεμεῖ καὶ ἀνιπνύεται, πλὴν τῆς ἀκοιμήτου ἑλικος τῆς Παράλου καὶ τοῦ ἀγρύπνου πρωρέως αὐτῆς.

* *

*

Ἐν πλῆθ. τῇ 7 Δεκεμβρίου 1881.

Οὐριοδρομοῦμεν μεταξὺ Ἀττικῆς καὶ Εὐβοίας. Διακρίνεται μακρόθεν καὶ διὰ γυμνῶν ὀφθαλμῶν τὸ ἐν Μαραθῶνι αἰώνιον τρόπκιον. Τὸ Πεντελικὸν καὶ ὁ Πέργης παρουσιάζουσιν ἡμῖν τὴν ἀντίθετον πρὸς τὰς Ἀθήνας πλευρὰν αὐτῶν χιονοσκεπῇ· ἐπίσης λευχειμονοῦσιν ἀντιμέτωπα τὰ βουνὰ τῆς Εὐβοίας, ὧν τὸ ὑψηλότερον, ἡ στρογγύλη Δεῖλη, κρύπτει τὴν κορυφὴν αὐτῆς εἰς τὰ νέφη.

Προχωροῦμεν εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Εὐβοικοῦ κόλπου, ὅστις ἤδη προσέλαβε τὴν ὄψιν λίμνης θαυμασίας. Ἡ πρὸς ἀριστεράν, ἡ ἀττικὴ ὄχθη αὐτῆς, εἰνυχι ἀδενδρος, ἀλλὰ χθαμαλὴ καὶ λεία. Ἡ εὐβοικὴ ἀκτὴ εἶναι σύδενδρος, πεποικιλμένη δι' ἀγροκηπίων καὶ ἀγροικιῶν καὶ βοσκομένη ὑπὸ πληθὺς ποιμνίων. Ἡ καλὴ αὕτη νῆσος, πρότερον ὀνομαζομένη Ἀονία ἢ Ἀβαντία, ἐκ τῶν οἰκούντων αὐτὴν Ἀόνων καὶ Ἀβάντων, ἐκλήθη ὕστερον Εὐβοία κατὰ τινὰς μὲν ἐκ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀσωποῦ Εὐβοίας, ἀλλὰ κατ' ἄλλους ἐκ τῶν πολλῶν βοσκῶν, ἃς ἔχει. Ὑπῆρξε πάντοτε ἡ νῆσος αὕτη εὐανδρος, ἔχουσα ναυτιλίαν ἀξιόλογον καὶ πλοῦτον ἐκ τῶν ἐπ' αὐτῆς μεταλλείων. Ἐθεωροῖτο δὲ κακτημένη καὶ στρατηγικὴν ἀξίαν, δι' ἃ ἐλέγετο περὶ αὐτῆς :

Εὐβοίας ἄρχεις, Ἑλλάδος ἄρχεις.

Ἀλλ' ἔδυντες τὴν ἱστορίαν, ἀκολουθήσωμεν τὴν πορείαν τῆς Παράλου. Καθόσον προχωροῦμεν, ἀναπτύσσονται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν νέα εὐκρεστότερα τοπία. Φαίνεται, ὅτι ὁ χειμὼν, οὗ τὴν ἀκμὴν διανύομεν νῦν, δὲν δύναται νὰ εἰσχωρήσῃ ἐνταῦθα, δὲν εὐρίσκει εἴσοδον· διὰ τοῦτο δὲ ἡ παραλία αὕτη, ἐνθεῖ καὶ ἐνθεν, διατηρεῖ φαιδρότητα μονονουχὶ ἐκρινῆν

καὶ τρυφερότητα παρειῶν ξανθῆς κόρης. Διερχόμεθα παρὰ τὸν φανὸν, ἰδρυμένον ἐπὶ τῆς χθαμαλῆς Ἀττικῆς ἄκτῆς, καὶ τοσοῦτον ἐγγὺς αὐτοῦ, ὥστε ὁμιλοῦμεν ἐκ τοῦ κατὰστρώματος πρὸς τὰ παίζοντα ἐπὶ τῆς ἄμμου παῖδία τοῦ φύλακος· τοῦτον δὲ, μεσήλικα καὶ ἡλιοκαῆ ναύτην, βλέπομεν κρατοῦντα πυροβόλον καὶ καραδοκοῦντα τὴν πτήσιν μελανοφαίου νήστης, κολυμβώσης ἐν θυμηδίᾳ ὀλίγον περαιτέρω. Ἡ προσέγγισις ἡμῶν ἐξίππασε τὸ θήραμα πρὸ τῆς ὥρας καὶ ὁ κυνηγὸς ἀπέτυχεν.

Ἡ καλλονὴ τοῦ περὶ ἡμῶν πικνυράματος αὐξάνεται καθ' ὅσον προχωροῦμεν. Ἡ ὑπὸ τῆς τρόπιδος τοῦ πλοίου χαρασσομένη ἀργυρᾷ αὐλαξ διασώζεται ἐπὶ μακρὴν εἰς τὴν ὡς κάτοπτρον λεῖαν ἐπιφάνειαν. Τὰ περὶ βουνὰ ἀντανκλῶνται μακρὰ καὶ ὑποτρέποντα εἰς τὸ ὕδωρ. Τὰ δὲ ὑπὸ τῆς πλώρης καὶ τῶν τοίχων τοῦ πλοίου σχηματιζόμενα μαλακὰ καὶ λεῖα κυμάτια ἐξελίσσονται διαδοχικῶς καὶ ἐξικνοῦνται μέχρι τῶν ἀκτῶν, ὅπου ἀνελίσσονται εἰς ἀφροὺς καὶ λείχουσι καὶ λούουσι τοὺς βράχους.

Φθάνομεν πρὸ τοῦ στενοῦ· ἡ γέφυρα εἶναι καταπεπταμένη, διότι τὸ ρεῦμα τοῦ πορθμοῦ κατέρχεται καὶ ἡ διαπόρησις τῶν πλοίων καθίσταται ἀδύνατος. Ἡ Παράλος πρέπει ν' ἀναμείνῃ τὴν κατάπαυσιν τῆς πάλιρροίας· ἵνα διέλθῃ· δι' ὃ ἀνέκοψε τὸν πλοῦν καὶ ἔρριψε τὴν ἄγκυραν τῇ 2 μ. μ. ὥρᾳ.

* *

Ἐκ τῆς Παράλου πρὸ τῆς Χαλκίδος αὐθημερόν.

Ἀπέβην εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἀνῆλθον ἐπὶ τῆς μηχανικῆς κατασκευῆς γεφύρας. Τὸ νέον τοῦτο θέημα, τῆς ἀενάκου ροῆς τῶν ὑδάτων τοῦ πορθμοῦ νῦν μὲν πρὸς τὰ κάτω καὶ μετὰ ἐξ ὥρας πρὸς τ' ἄνω, εἶναι τῷ ὄντι ἐκπληκτικόν. Ὁ Νοῦς τοῦ Ἀριστοτέλους, ὁ τασκῦτα καὶ τηλικαῦτα ζητήματα διευκρινήσας καὶ διαλευκάνας, δὲν κατάρθωσε νὰ εὕρῃ τὴν λύσιν τοῦ φαινομένου τούτου. Λέγεται δὲ ὅτι ὁ μέγας ἀνὴρ, ἀδημονῶν καὶ ἀσχάλλων ἐπὶ τῷ ἀκατανόητῳ τοῦ πράγματος, ἐρρίφθη εἰς τὰ ὕδατα καὶ κατέστρεψε τὸν βίον. Καὶ εἶναι μὲν βέβαιον ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ἀπέθανεν ἐν Χαλκίδι, ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ μόνον δὲν πρέπει νὰ ὑποτεθῇ ὅτι καὶ ἐπνίγη ἐθελουσίως, διότι δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξηγήσῃ τὴν πάλιρροίαν. Πιθανῶς, μελετῶν ἐπὶ τόπου τὸ πρᾶγμα, ἀφοῦ ἀνγκυρασθεὶς νὰ φύγῃ ἐξ Ἀθηνῶν κατέρυγεν εἰς Χαλκίδα, ἔπεσον ὀλισθήσας, ἢ πικρεύρθη ἐν πλοιαρίῳ καὶ ἐπνίγη ὅλως ἀκουσίως.

Ὁ φύλαξ τῆς γεφύρας ἀνήγγειλε τῷ κυβερνήτῃ τῆς Παράλου ὅτι μόλις περὶ τὴν 7ην ὥραν τῆς ἑσπέρας ἔσται δυνατὴ, μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῆς πρὸς τὰ κάτω ροῆς τῶν ὑδάτων, ἡ διαπόρησις πλοίου. Ἀλλ' ἡ νυκτὸς δίοδος εἶναι κινδυνώδης καὶ διὰ τοῦτο ἀνεβλήθη διὰ τὴν αὔριον Διακυτερεύομεν λοιπὸν κατ' ἀνάγκην πρὸ τῆς Χαλκίδος.

Ἐν πλῶ παρὰ τὴν Εὐβοίαν τῇ 8ῃ Δεκεμβρίου 1881.

Ἄμα τῇ ἡμέρᾳ τὰ πάντα ἦσαν ἑτοιμα πρὸς ἀπόπλουν. Ὁ φύλαξ ἠνέωξε τὴν γέφυραν καὶ ἀνεπέτασε τὴν σηκίαν, δι' ἧς ἀγγέλλεται τοῖς ναυτιλλομένοις ὅτι ἐπέστη ἡ ὥρα τῆς διαβάσεως, ἡρεμούντων τῶν ὑδάτων. Ἡ Πάραλος ἤρε τὴν ἀγκυραν καὶ ἐκινήθη πρόσω. Ἡ στιγμή ἦτο συγκινητική. Εἶναι δὲ τοιαύτη καὶ διὰ τὸν πολλάκις παρυστάντα εἰς τὸ θέαμα καὶ εἴτε διαπλέοντα τὸν στενὸν διὰ πλοίου, εἴτε θεώμενον αὐτὸ ἐκ τοῦ χείλους τῆς γεφύρας. Ἰδού! Τὸ στενὸν ἔρχεται πρὸς ἡμᾶς. Φαίνεται ὡς ὑπερμέγεθές τι στόμα, σπεῦδον νὰ καταπίῃ τὸ πλοῖον. Ἡ στιγμή ἐπέστη. Ἡ Πάραλος ὠλίτθησεν ὡς βέλος διὰ τοῦ στενοῦ, ὡς ποτε ἡ Ἀργὼ διὰ τῶν Συμπληγάδων πετρῶν. Ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς γεφύρας ἵσταται πλῆθος, θεώμενον τὴν διάδοσιν. Ὁ φύλαξ δὲ αὐτῆς, ἐν στρατιωτικῇ στάσει ἀπονέμει τὸν προσήκοντα σεβασμὸν εἰς τὸ διερχόμενον πολεμικὸν πλοῖον.

Μετ' ὀλίγα λεπτὰ ὥρας, καθ' ἃ ἐξετελέσθη ὑπηρεσίαι τις τοῦ πλοίου. ἐλάβομεν τὴν πρὸς τὰ ΒΑ. πορείαν, ἵνα φθάσωμεν εἰς Στυλίδαν. Παρὰ πλέομεν τὸ ἀπότομον καὶ ἀποτόμως βυθιζόμενον εἰς τὴν θάλασσαν ὅρος τῆς Εὐβοίης Κανδύλι, ἐπίφοβον τοῖς θαλασσοπόροις διὰ τοὺς αἰφνηδίους ὀρηκτικούς καὶ ῥαγδαίους ἀνέμους αὐτοῦ. Βροχερὸς καὶ ὀμιχλώδης ὁ καιρὸς σήμερον δὲν ἐπιτρέπει ἡμῖν, ὡς χθές, νὰ θαυμάσωμεν τὰς καλλονὰς τῶν πέριξ. Ἐν τούτοις διακρίνομεν, διερχόμενοι ἐγγὺς αὐτῶν, τὰς Λιχάδας νήσους. Ἐπὶ μιᾷς τούτων δύναται ὁ βουλόμενος νὰ φαντασθῇ ἀποτυπωμένον τὸν Αἰχάν, ὃν ὁ Ἡρακλεὺς μανεῖς ἐκ τῆς ἐπαφῆς τοῦ φαρμακεροῦ χιτῶνος τῆς Δηϊκνεΐρας ἐξεσφενδόνισεν ἐκ τοῦ ἀπέναντι ὄρους. Ἀπορον φαίνεται μοι πῶς δὲν σώζονται ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου (τοῦλάχιστον ἐγὼ δὲν ἠδυνήθην νὰ διακρίνω) τὰ ἔχνη τοῦ υἱοῦ τῆς Ἀλκμήνης, τ' ἀποτυπωθέντα ἐκεῖ κατ' ἡν στιγμήν ἐξετίνασσε μακρωδῶς τὸν ταλαίπωρον θεράποντα. Πλεῖον ὅμως ταύτης εἴλκυσε τὴν προσοχήν μου ἑτέρα τῶν Λιχάδων, στρογγύλη ὡς ὦν καὶ Στρογγύλη ὀνομαζομένη, κατὰφυτος ὑπὸ πευκῶν καὶ πρίνων καὶ σφενδάμων, ὠραιζομένη δὲ τὴν κορυφήν, ἐν εἵδει στέμματος, ὑπὸ καλλικτίστου κτιρίου, ὅπερ πάλιν φέρει, ὡς ἀδάμαντα τοῦ διαδήματος, φανόν.

Φθάνομεν εἰς Στυλίδαν τῇ 3ῃ μ. μ. Ἐνταῦθα, ἄνευ ἀγκυροβολίας τῆς Πάραλου, ἀποδιβάλλεται ἑκτακτος ταχυδρομικὸς ὑπάλληλος μετ' ἐγγράφων καὶ ἄλλων ἀντικειμένων τῆς ὑπηρεσίας, ἡμεῖς δὲ ἐξακολουθοῦμεν τὸν πλοῦν, σπεύδοντες νὰ ἐξέλθωμεν τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου. Ἡ βροχὴ ἐξέλιπε καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα καθαρίζεται πῶς. Ἀπαντῶμεν κατὰ τὴν Φθιωτικὴν ἀκτὴν τοπίαι ὠρεῖαι καὶ γραφικαί. Μετ' ὀλίγον πλέομεν παρὰ τὸ Ἀχιλλεῖον: Εἶναι ὁ λιμὴν ἐξ οὗ ὠρμήθη ὁ αἰθερείκελος Ἀχιλλεὺς ἄγων τὰς στρατῆρας τῶν Μυρμηδόνων τοῦ ἐπὶ τὴν Τροίαν. Ὑπερθεῖν σώζεται ἀκρό-

πολὺς μετὰ κυκλωπείων τειχῶν. Ὁ κόσμος πιστεύει μετὰ ἐξιοσημιώτου ἀπλότητος ὅτι αὕτη ἀνῆκε κατὰ κτίσιν καὶ κτῆσιν εἰς τὸν ἥρωα τῆς Φθίας.

Ἀλλὰ καὶ πάλιν μελαινόπτερος νύξ κατεκάλυψε καὶ γῆν καὶ πόντον, καταφράσσουσα τὴν πορείαν τοῦ πλοίου ἐν τῷ μέτῳ στενῶν καὶ ὑφάλων. Ἀγρυπνὸν ὅμως τοῦ κυβερνήτου ὄμμα, ἱσταμένου ἐπὶ τῆς γαφύρας, διασχίζει τὸ σκότος καὶ ὁδηγεῖ τὴν *Πάραλον* διὰ πληθὺς ἐλιγμῶν εἰς τὸ ἀνκπεπταμένον πέλαγος τοῦ Αἰγέως. Κυβερνᾷ δὲ τὸ πλοῖον, ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ δριστικοῦ κυβερνήτου, ὁ ὑπάρχων αὐτοῦ κ. Νικόλαος Ζάκας, ὑποπλοίαρχος κατὰ βαθμὸν, καὶ γόνος εὐκλεοῦς ὑδρακτικῆς οἰκογενείας.

Παρακάμπτουмен ἐν σκοτίᾳ τὸ Ποσειδῖον ἀκρωτήριον ἵνα πλεύσωμεν πρὸς Β. Ἐνταῦθα οὐδὲν διακρίνεται ἕνεκα τῆς νυκτός· οὔτε ἡ Σκόπελος, οὔτε ἡ πευκόφυτος Σκίαθος μετὰ τῆς χορείας τῶν παρηνησίδων αὐτῆς, οὔτε ἡ Σκύρος, ἐφ' ἧς ἀνεκάλυψε πανούργως ὁ πανούργος Ὀδυσσεὺς τὸν Ἀχιλλέα, κεκρυμμένον ὑπὸ γυναικείᾳ ἐσθῆτι, οὔτε ἡ περικιτέρῳ κειμένη Λήμνος, ἐν ᾗ μετὰ τάσων ὀδυνῶν ἔστυρε τὰς ἡμέρας τοῦ βίου καὶ τὸν σεσηπότα πόδα αὐτοῦ ὁ μελκγχολικὸς καὶ ἀνιῶμενος Φιλοκτήτης. Νυχτόπαις τις, ἀτενίζων πρὸς τὰ ἐκεῖ μορμυρίζει ἡρέμα, ἐν ᾧ γράφω, ἐν ᾧ τριὰ ἀρχόμενον διὰ τῶν στίχων τούτων :

Ἄγιε μου Γεώργη Σκυριανέ,
Μεγάλε καὶ θαυματουργέ!

Διὰ τελευταίου οἰκτισμοῦ, γενομένου ὑπὸ τὸ ἡγήρὸν ἐν τῇ σκοτίᾳ πρόσταγμα τοῦ κυβερνήτου, ἡ ναὺς ἐστράφη πρὸς τὸ στόμιον τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου, τοῦ περικλείοντος, ὡς ἐν φιλοστόργῳ ἀγκάλῃ, τὸν Βῶλον, τὸν πρὸς θν ὄρον τοῦ ἡμετέρου πλοῦ.

* *

Ἐν τῇ λιμένι τοῦ Βώλου τῇ 9 Δεκεμβρίου 1881. — Πρώτα.

Πρό τινων ὥρων ἡ *Πάραλος* κατέπλευσεν ἐνταῦθα, ἔρριψε τὴν ἀγκυραν καὶ, ὑπὸ λεπτοῦ ἀπογαίου ἀνέμου στρεφομένη, ἐστηρίχθη ἐπ' αὐτὴν χαλαρῶς καὶ ἀβιάστως.

Ὅτε ἀνῆλθον εἰς τὸ κατὰστρωμά, ροδοστεφῆς ἡ Ἥως προέδκινεν ἐπὶ τοῦ Πηλίου, διανοιγούσα εἰς τὸν ἥλιον καὶ τὸ πυριλαμπές ἄρμα αὐτοῦ τὰς πύλας τῆς ἡμέρας. Ὁ οὐρανὸς, μετὰ εἰκοσκημέρους βροχᾶς καὶ καταιγίδας, σήμερον εἶναι αἰθριώτατος καὶ ὥρσιος, ὡς ὁ οὐρανὸς τῆς Ἀκροπόλεως. Ἡ *Πάραλος* δὲν θὰ ἐδέχετο γὰ ναυλοχήσῃ ὑπὸ τὸ Πήλιον ἐν ἡμέρᾳ ἥττον φαιδρᾶ. Εἶναι σήμερον ἡ ἐλάχιστων πασσῶν τῶν ἡμερῶν τοῦ ἔτους, καὶ ὅμως εἶναι ἡμέρα τοῦ Ἀττικοῦ οὐρανοῦ, ὡς θν ἐκόμισεν αὐτὴν ἡ *Πάραλος* μεθ' ἑαυτῆς ἐκ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀττικῆς, ὅθεν ὠρμήθη. Μετ'

ὀλίγον προέβηκεν ἐκ τῆς χιονοσκεποῦς κορυφῆς τοῦ Πηλίου ὁ ἥλιος, ἀκτενοβόλος κεφαλὴ Ἀπόλλωνος, αὐτὸς ὁ Ἀπόλλων μετὰ τοῦ τεθρίππου φλογεροῦ ἄρματος αὐτοῦ, καὶ διέχυσεν ἀπενταχοῦ τὸ θάλλπος καὶ τὴν φαιδρότητα. Εἶναι θαυμαστὴ ἐνταῦθα ἡ διαφάνεια τῆς ἀτμοσφαιρᾶς καὶ ἐπαγωγὸς ἡ φωτοσκίασις τῶν ἀντικειμένων.

Μένω ἐπὶ τοῦ καταστροφώματος τῆς Παράλου, χαράσσω τὰς γραμμὰς ταύτας καὶ θεώμενος ἀπλήστως τὰ περὶ ἐμέ.

Αἱ ἐκ τῶν πέριξ ἐντυπώσεις ἀναδιόχ'ουσι μυρία σκέψεις εἰς τὸν νοῦν. Εὐρίσκομαι πρὸ τῆς ἀρχαίας Ἰωλκῆ, τοῦ βασιλείου, ὅπερ δι' ἀρπαγῆς ἀπέκτησεν ὁ Πελίας, ὕστερον δ' ἀνέλαβεν ὁ Ἰάσων, ὡς υἱὸς τοῦ πρώτου βασιλέως. Εὐρίσκομαι πρὸ τῶν ἐρειπίων τῶν Παγκσῶν, πρὸ τῆς Δημητριάδος, ἡρημωμένης καὶ ταύτης πρὸ πολλοῦ.

Ἰσταμαι ἐπὶ τῶν νώτων τοῦ λιμένος, ἐν ᾧ ἐνκυπηγῆθη ἡ Ἀργώ. Ἐχὼ δὲ πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν ἀκτὴν, εἰς ἣν συνήχθησαν, ἅμα τῇ κλήσει τοῦ πρωτοεργοῦ Ἰάσονος, ἅπαντες οἱ ἥρωες καὶ ἡμίθεοι τῆς ὠραίας ἐκείνης ἐποχῆς. Ἐκεῖ νῆι, ἐκεῖ βεβήκως ἔστισαν, σφριγῶντες διὰ τὴν ῥιψακίνδυνον ἐπιχείρησιν, ὁ πελώριος Ἡρακλῆς, ὁ γεννησιόψυχος Θησεὺς καὶ οἱ περίκλυτοι Διόσκουροι. Ἰδοὺ προσέρχεται ἐπιτηδειότατος κυβερνήτης τῆς Ἀργοῦς ὁ Τίφυς· μετ' αὐτὸν προδραίνει καὶ καταλαμβάνει τὴν θέσιν τοῦ πρωρέως ὁ ὀξύδερκῆς Λυγκεύς· γίνονται δεκτοὶ μετ' εὐλαθείας ὁ Ἀμφιάραος καὶ οἱ συμμάντεις αὐτοῦ Μόψος καὶ Ἰδμων· μετὰ τούτους ἐπιβάινουσι τῆς νηὸς οἱ «δῖοι ἱητροὶ» Ἀσκληπιὸς καὶ Ἐριδῶτης ἐν σεμνῇ περιβολῇ, φέροντες ὑπὸ μάλης τὰς φαρμακοφόρους πυξίδας αὐτῶν· πεντήκοντα δ' ἥρωες κωπηλάται ἐπιλαμβάνοντι εὐλυγίστων ἐλατίνων κωπῶν. Ὁ ναύαρχος Ἰάσων προστάττει καὶ ὁ θεῖος Ὀρφεὺς τέρπει καὶ ἐνισχύει διὰ τῆς λύρας αὐτοῦ, ἔχων συνωδὸν τὸν Φιλάμμωνα.

Ἰδοὺ ἡ καλὴ ἐκείνη καὶ χλοερὰ ἐν μέσῳ χειμῶνι ἀκτὴ! Δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ κόλπῳ τούτῳ προσφυστέρει θέσις διὰ τὴν ἀφετηρίαν τῆς Ἀργοῦς. Φαντάζομαι αὐτὴν λούσασιν τὰ πρυμνήσια καὶ ἀνασπῶσαν τὴν λιθίνην ἄγκυραν ἐκ τοῦ βυθοῦ. Οἱ κελευσταὶ Ζῆτος καὶ Κάλκις ἐκφωνοῦσι τὸ πρόσταγμα «ἔρειδε!» καὶ ἡ Ἀργώ, ὠθυμένη πρόσω ὑπὸ πεντηκοντάδος κωπῶν διασχίζει ἐν ἄφροῖς τὰ λεῖα ὕδατα τοῦ κόλπου, σπευδόντων τῶν μάντεων, καὶ πλέει, πετᾷ μᾶλλον, καὶ μετ' ὀλίγον ἐξαφανίζεται, ὡς ἀστραπὴ, ἔνθα μετὰ χρόνον πολὺν καταπλεύσῃ κομίστρια τοῦ αἰχουροῦ δέρατος».

Ἐχὼ πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ Πήλιον, τὸ μυθολογικὸν καὶ ἱστορικὸν Πήλιον. Εἶναι ἐν τῶν ὠραιότερων καὶ περιφημοτέρων ὁρέων τῆς πρώην καὶ νῦν Ἑλλάδος. Εἶναι ὁ ἐν μικρῷ Ὀλύμπῳ καὶ διὰ τὴν ἀτμοσφαιρικὴν κατάστασιν καὶ διὰ τὴν μυθολογικὴν ἀξίαν καὶ διὰ τὴν ἱστορίαν, ὡς ἐπίσης εἶναι ὁ πρὸ τοῦ Ὀλύμπου σταθμὸς τῶν ἡμετέρων πόθων. Βλέπω μετὰ θαυμα-

σμερὺ τὰς φαίδρας καὶ περικαλλεῖς κώμας, ἃς φέρεῖ ἐπὶ τῶν κλιτύων καὶ
 ῥάχεων αὐτοῦ. Αἱ τελευταῖαι οἰκίαι τῆς ὑψηλοτέρης τῶν κωμῶν τούτων
 λευκαὶ ὡς ἡ χιών, συγχέονται πρὸς τὰς τελευταίας στιβάδας τῆς χιόνος.
 Ὑπὸ τοῦ σημερινοῦ ἡλίου τὸ ἄπλετον φῶς, πᾶν τὸ ἐπὶ τοῦ Πηλίου ἀκτι-
 νοβολεῖ καὶ ὠραῖζεται. Βεβαίως αἱ προβλήτες ἐκεῖναι καὶ δολιχόσκιαι ἄ-
 κραι, ἂν μὴ ᾧσιν αἱ Χειρωνίδες ἄκραι, περὶ ἃς διητᾶτο ὁ περιφημότερος
 τῶν Κενταύρων Χείρων, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα ἔλαβον, εἰσὶν ὁμῶς αἱ χρησι-
 μεύσασαι ὡς λαβὰς εἰς τοὺς γίγαντας-Τιτᾶνας, ὅτε οὗτοι, ἐρίσαντες πρὸς
 τοὺς Θεοὺς, ἤρπασαν τὸ Πῆλιον καὶ ἐπεσώρευσαν αὐτὸ μετὰ τῆς Ὀσσης
 ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου, ἵνα ἀνχέωσιν εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ διατελεῖ μὲν ἄγνω-
 στον ἐπὶ πόσον χρόνον τὸ ὄρος τοῦτο ἔμεινεν ὡς περὶ ἄρτημα τοῦ Ὀλύμ-
 που· ἀλλ' ὁ Ζεὺς κατακερκυνώσας τοὺς ἀντίρτας, μετεκόμισε πάλιν τὸ
 Πῆλιον εἰς τὴν πάλαι θέσιν αὐτοῦ. Καὶ ἐπὶ τέλους τοσοῦτον εἶναι ὠραῖν
 τὸ ὄρος τοῦτο, ὥστε θὰ νῦχόμην νὰ εἴχομεν καὶ ἄλλα πολλὰ Πῆλια πολ-
 λαχοῦ τῆς Ἑλλάδος.

Ἐκεῖσε πρὸς βορρᾶν διαφκίνεται μόλις ἡ ἀδελφὴ τοῦ Πηλίου ἔν τε τῇ
 δουλείᾳ καὶ ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ νῦν Ὀσση, ἡ βρέχουσα τὰ χλοερὰ καὶ κατὰ-
 φυτα κοῦσπεδα αὐτῆς εἰς τὰ ῥεῖθρα τοῦ Πηνειοῦ.

Περαιτέρω δὲ κρύπτεται ὑπὸ ἀτμοῦς, εἰς τὸ βάθος τῆς ἀποστάσεως, ὁ
 πατὴρ τοῦ Πηλίου καὶ τῆς Ὀσσης Ὀλυμπος. Καὶ εἶναι ἄρα γε ἀνάγκη
 νὰ σημειώσῃ τίς τι διὰ τὸν πατριάρχην τοῦτον τῶν ἐλληνικῶν ὄρεων ;
 Ἀπὸ τοῦ Αἴμου μέχρι τῶν Ἀκροκερυνίων καὶ μέχρι τοῦ Ταῦγέτου κλί-
 νουσι τὰς κορυφὰς αὐτῶν πρὸ τοῦ Ὀλύμπου τὰ Καμβούνια, ὁ Πίνδος, ἡ
 Οἶτη, ἡ Ὀρθρος, τὸ Πεντελικόν μετὰ τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ τοῦ Πάρνηθος, ὁ
 Παρνασσὸς μετὰ τοῦ Ἑλικῶνος καὶ Κιθαιρῶνος, ἡ Κυλλήνη, ὁ Εὐρύμηνθος,
 ὁ Πάρνων, τὸ Παρθένιον, τὸ Μαίναλον καὶ πάντα τὰ ὄρη τῆς ἐλληνικῆς
 χερσονήσου, καὶ ἰσοπεδοῦνται πρὸ τῆς ὑπερηφάνου καὶ θεοεικῆτου κορυ-
 φῆς αὐτοῦ. Ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς τὰ οἰκοῦντα τὴν Ἑλλάδα φύλα
 ἀπέβλεψαν μετὰ σεβασμοῦ πρὸς τὸ ὄρος τοῦτο, ἐθεώρησαν αὐτὸ στῦλον
 τοῦ οὐρανίου θόλου καὶ κατόκισαν τοὺς θεοὺς τῶν ἐπ' αὐτοῦ. Οἱ μεταγε-
 νέστεροι Ἕλληνες ἀνέθεσαν εἰς τὸ περίφημον ὄρος τὴν λύραν τῶν δημο-
 τικῶν ᾠσμάτων αὐτῶν καὶ τὸ βροντόφωνον ὄπλον τῶν. Κλέφτης καὶ Ὀ-
 λυμπος ὑπῆρξεν ἐπὶ αἰῶνα ὅλον ἀδιάσπαστα. Καὶ κατὰ τοὺς ἡμετέρους
 δὲ χρόνους πολλάκις ἔκρυψεν ὑπὸ τὰς πυκνὰς φυλλάδας αὐτοῦ τοὺς ὀπλί-
 τας τῆς ἐλευθερίας, ἀλλ' εἰσέτι αὐτὸς μένει δοῦλος. ὦ! δὲν πρέπει ὁμῶς
 νὰ μένῃ ἐπὶ πολὺ ἔτι !

Ἐντεῦθεν δὲ πάλιν, πρὸς δυσμὰς ἐξαπλοῦται εὐρεῖα καὶ ἀπειρος ἡ ἐπί-
 πεδος Θεσσαλία, ἐλευθέρως ἀναπνέουσα καὶ ἀπηλλαγμένη παντὸς βαρ-
 βαρικοῦ ἄχθους.

Ἀλλὰ πρὸ ἐμοῦ, εἰς ὀλίγην ὀργυιῶν ἀπόστασιν, κεῖται πόλις νέα, ὠραία

καὶ ἀκμαίᾳ, ὥς ἐστὶν εἰκόσαι ἐκ τῆς κινήσεως τοῦ πλήθους εἰς τὴν εὐκρηπιδωτον παραλίαν αὐτῆς καὶ ἐκ τοῦ βόμβου τοῦ ἐκπεμπομένου ὑπὸ πλήθους ἄλλου, μὴ φαινομένου ἀλλὰ σπεύδοντος δραστηρίως ἅμα τῇ πρωΐᾳ ν' ἀναλάβῃ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Μακρὰ σειρὰ οἰκιῶν, εὐαρέστου καὶ ἐπιμελελημένης προσόψεως περιστέφει τὴν λευκὴν προκυμαίαν ἀνωθεν, ἐν ᾧ σμῆνος λέμβων καὶ μικρῶν πλοιαρίων σχηματίζει περὶ αὐτὴν παρυφὴν ὠραίαν καὶ ἐνδεικτικὴν τῆς ζωτικότητος τῆς πόλεως ταύτης. Κόλπος ὁλόκληρος δὲ Παγασητικὸς, ἀποτελεῖ τὸν ἀσφαλῆ καὶ μέγιστον λιμένα αὐτῆς, πεποικιλμένον σήμερον ὑπὸ διαφόρων ἐμπορικῶν καὶ πολεμικῶν πλοίων.

Ἦχεῖ ἡ 8ῃ ὥρα τῆς πρωΐας. Ἐν τῇ Παράλῳ κινεῖται ὁλόκληρον τὸ πλήρωμα· δίδεται συνθηματικόν τι πρόσταγμα· οἱ πάντες ἴστανται ἐν τάξει καὶ προσοχῇ· οἱ ἀξιωματικοὶ φέρουσι τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ἄκρου τοῦ πηλικίου αὐτῶν πρὸς χαιρετισμόν· εἶναι ὁ χαιρετισμὸς τῆς σημασίας, ἣτις ἀνηρτήθη εἰς τὸν πρυμναῖον ἱστόν. Ὅστις ἐξ ὑμῶν δὲν πkreυρέθη εἰς σκηνὴν τοιαύτην, δὲν δύναται νὰ φαντασθῇ πόσον συγκινητικὴ καὶ ἐπιβλητικὴ εἶναι. Ταῦτοχρόνως πλεῖσται ἄλλαι σημαῖαι ἐν τῇ πόλει καὶ ἐν τῷ λιμένι ἠκολούθησαν τὴν ἡμετέραν εἰς τὸν ἀέρα. Στρατιωτικὰ δὲ σάλπιγγες ἐκ τῆς ξηρᾶς, ἠχοῦσαι οὐχὶ ἀσυνήθην δι' ἐμὲ σαλπίσματα, συμπληροῦσι τὴν ὠραιότητα τῆς στιγμῆς ταύτης.

Νῦν δύναμαι νὰ ἐπισκεφθῶ τὸν Βῶλον, περὶ οὗ ἐσχημάτισα τοσοῦτον καλὴν ἰδέαν πρὶν ἢ ἰδῶ αὐτόν.

*
* *

Ἐν Βῶλῳ, 9 Δεκεμβρίου 1881.—Ἑσπέρη.

Παρατώσας τὴν πρωΐαν τ' ἀνωτέρω καὶ συσκευασθεὶς ἀπεβιβάσθην εἰς τὴν ξηράν. Πρῶτον θέαμα ἐνταῦθα ἀπκντᾷ μεγάλη ἄψις, στηθεῖτα πρὸς τιμὴν τοῦ ἐπισκεφθέντος πρὸ τινων ἡμερῶν τὴν πόλιν ταύτην Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων. Φαντάζομαι τὸν πνίγοντα τὰ στήθη τῶν κατοίκων τοῦ τόπου τούτου ἐνθουσιασμόν! Ὑπεδέχοντο βασιλέα καὶ βασιλέα τῶν Ἑλλήνων, βασιλέα ἰδικόν των! Αὐτοὶ οἱ χθὲς ἔτι ὑπῆκοσι καὶ δοῦλοι τοῦ ποταποῦ Ζαπτιέ καὶ τοῦ κτηνώδους Βασιθουζούκου, βλέπουσι σήμερον μετὰ τὸ ἐαυτῶν καὶ περιστοιχίζουσι καὶ θλίβουσι διὰ τῆς πληθύος των τὸν βασιλέα των, διότι εἶναι ἐλεύθεροι!

Ἄμ' ἀποδὲς εἰς τὴν παραλίαν, ἀπεκαλύφθην χαιρετίζων τὴν νεήλυδα Ἐλευθερίαν, ἥς τὴν εἰκόνα βλέπει τις ἐνταῦθα εἰς τὰ πρόσωπα πάντων, καὶ σκέπτομαι. Τί ἄρ' γε συνέβη ἐνταῦθα ἀπὸ τῆς χθὲς μέχρι τῆς σήμερον, ὥστε νὰ ἐπέλθῃ τοιαύτη μεταβολή; Ὅποια δαιμονία δυνάμεις ἴσχυσε ν' ἀποσπάσῃ τὴν ἐπὶ τέσσαρας μακροὺς αἰῶνας καλύψασαν τὴν χώραν ταύτην νεκρικὴν σινδόνην καὶ νὰ ἐπιχύσῃ, ὥς ἐξ οὐρανοῦ, τὴν ζωὴν καὶ τὴν φαιδρότητα;

Θέλων νὰ βεβαιωθῶ περὶ τῆς μεταβολῆς πλησιάζω πρὸς μεσήλικα ἄνδρα, ἱστάμενον ἐγγὺς μου. Χαιρετίζω αὐτόν καὶ λέγων ὅτι εἰμι ξένος ἐπι-

θυρῶν νὰ μάθω τὰ κατὰ τὸν τόπον τοῦτον, ἐρώτῳ αὐτὸν ἂν ἡσθάνθῃ μεταβολὴν ἢ καινότητά τινα.

«Ναί, κύριε» ὑπῆρξε περίπου ἡ ἀπάντησίς του. Ἀἰσθάνθην καὶ νομίζω ὅτι αἰσθάνομαι ἔτι τὸν κλονισμὸν τοῦ ἐδάφους τούτου, ἐπελθόντα ἐκ τῶν σκιρτημάτων τοῦ Ὀλύμπου κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ὁ γηραιὸς Ὀλυμπος, πληττόμενος ὑπὸ τῶν χοροσύνων φωνῶν τῶν κατὰικων τοῦ Πηλίου, ἀνεπήδησεν ἐξ ἀγκαλλιότητος καὶ ἐπάλευσε τὸν τόπον. Αἰσθάνομαι τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα καὶ δύοντα ἄλλως ἢ ὡς μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καὶ βλέπω τὸ ἐπὶ τετρακόσια ἀδιαλείπτως ἔτι, πικραδιδόμενον δὲ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν συνεχές ὄνειρον, πραγματοποιηθὲν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μου. Βλέπω τὸ Πήλιον, βλέπω τὴν θάλασσαν, βλέπω πᾶν τὸ περὶ ἐμὲ ἐνδεδυμένον φαιδρότητα καὶ χαρμονήν. Βλέπω τὴν ἐλευθερίαν παντοῦ καὶ ἐν πᾶσιν.

Ἡ πρώτη αὕτη ἐξήγησις ἐκαυνοποίησε τὴν περιέργειάν μου. Ἄν δ' ἡρώτων καὶ ἐκεῖνον τὸν μικρόν τι περαιτέρω ῥεμβάζοντα λευκοπώγωνα Τοῦρκον, ὅχ' ἐλάμβανον καὶ παρ' αὐτοῦ τὴν ἀπάντησιν ὅτι τὸ ἄθλιον ἐκεῖνο ὄνομα α' Εὐλευθερία, δι' οὗ ἐξέσχιζον τὰ ὦτα αὐτοῦ καθ' ἡμέραν οἱ τέως δοῦλοί του ἄπιστοι, δὲν ἔχει πλέον δι' αὐτὸν ἀπαχθῆ σημασίαν, ἀφοῦ εἶδεν ὅτι ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ ταύτῃ οὔτε τ' ἀγχαθ' τοῦ ἀπώλεσεν, οὔτε κίνδυνον ζωῆς διατρέχει, οὔτε καὶ ἐν ἡσπονίᾳ μοίρα ἢ ἐκεῖνοι τάσσεται.

Μοὶ διηγοῦνται μετὰ ποίης πυρετώδους δραστηριότητος ἐπελήφθησαν τῆς ἀνεγέρσεως τῆς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου ἀψίδος καὶ πῶς ὁ Χαδιγιέτ πκσᾶς διέταξε κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Βώλου τὴν κατεδάφισιν τοῦ ἰδρυθέντος μέρους αὐτῆς καὶ τὴν φυλάκισιν τῶν ἐργατῶν. Ἀλλὰ περὶ μέσας νύκτας ὁ τουρκικὸς στρατὸς ἐπεβίβάσθη εἰς τὰ πλοῖα, ὁ δὲ ἥλιος τῆς 2 Νοεμβρίου, σπεύδων ν' ἀνιτείλῃ, ἐφώτισε τετελεσμένην τὴν ἀψίδα, κατασκευασθεῖσαν, ὡς διὰ μαγείας, ἐν τρισὶ νυκτεριναῖς ὥραις! Ταῦτα χρόνως ἀνέθορεν ἐκ τοῦ ἐδάφους ἐπὶ τῆς πρὸ τοῦ στρατῶνος πλατείας, ὡς ἀπὸ μηχανῆς, ὁ ὀβελίσκος τῶν Μακεδόνων καὶ Ἡπειρωτῶν. Κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα ὁ ὕπνος δὲν εὔρεν ἐν Βώλῳ βλέφαρα, ἐφ' ὧν νὰ ἐπικαθήσῃ. Ἡ πρωὶνὴ ὁμῶς αὖρα συνήντησε καὶ ἐθώπευσε κατὰ τὴν κούφην πορείαν αὐτῆς χιλιάδας ἑλληνικῶν σημασιῶν, ἀνηρτημένων ἀπὸ πάσης θύρας καὶ πάσης θυρίδος. Ὁ δὲ ἥλιος εὔρε τὰ πάντα μεταβεβλημένα . . .

Πᾶσι αἱ ὁδοὶ τῆς πόλεως, εἰς ἣν εἰσέρχομαι γέμουσι πηλοῦ, ἔνεκα τῶν προηγηθεισῶν βροχῶν. Μὴ λησμονῆτε ὅτι ἦτο τουρκικὴ πόλις, καὶ ὁμῶς εἶναι ἡ καλλιτέρα τῶν ὅσον εἶδόν ποτε τουρκικῶν πόλεων. Ἐκτεινομένη ἀπὸ Β. πρὸς Ν. ἔχει ἑκτασὶν οὐ μικράν. Δικαιρεῖται δὲ ὑπὸ τριῶν εὐρειῶν παραλλήλων ὁδῶν, τεμνομένων ὑπὸ πολλῶν ἐγκυρσίων ἀλλὰ στενοτέρων. Ἐντὸς τῆς πόλεως δὲν σπανίζουσι τὰ δένδρα καὶ συχνάκις ἀπαντῶσι κοινὰ

καὶ ἀρτεσιναὶ φρέατα. Ἐν γένει ὁ Βῶλος εἶναι πόλις καλὴ καὶ εὐάρεστος, φωτισμένη καὶ θερμαινόμενη ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἀπλέτως. Ἕχει ὠραίης οἰκίας, ὁδοὺς πολλὰς, καὶ πλετείας ἀνελόγους. Ἀριθμεῖ δὲ βίον ἡ πόλις αὕτη μόλις τριάκοντα ἔτη· ἀλλὰ τὸ μέλλον αὐτῆς ἔσται λαμπρὸν μετὰ τὴν πάροδον δεκαετηρίδος, καθ' ἣν θὰ ἐκτελεσθῶσι βεβαίως λιμενικὰ καὶ ὁδοστατικὰ ἔργα.

Ὁ Ἰάσων ἐδειξεν εἰς τοὺς μετὰ τριάκοντα αἰῶνας ἀπογόνους αὐτοῦ τὴν ὁδόν, ἣτις ἄγει εἰς τὴν κτῆσιν τοῦ χρυσοῦ δέρατος. Ἄν σήμερον ἡ ψυχρὰ κριτικὴ ἀποφκίνηται ὅτι ἡ πλήρης γοήτρου καὶ συγκινήσεως ἐκστρατεία ἐκείνη τῶν Ἀργοναυτῶν ἦν ἀπλὴ ἐμπορικὴ ἐπιχείρησις, διανοίξασα ἐμπορικὰς ὁδοὺς, τέως ἀγνώστους, διὰ τὴν οἱ νῦν κάτοικοι τῆς Ἰωλκοῦ νὰ μὴ ἐπιδοθῶσιν εἰς τὰς ὁδοὺς ταύτας; Ἴδού λοιπὸν νέα Κολχίς, ἡ Αἴγυπτος, εἰς ἣν οἱ κάτοικοι τοῦ Βῶλου καὶ πασῶν τῶν ἐπὶ τοῦ Πηλίου κωμῶν ζητοῦσι χρυσὸν δέρατα, ἅτινα ἄνευ Μηδείας καὶ Ἀψύρτου φέρουσι καὶ κτταθέτουσιν ἐν τῇ πατρὶς γῇ. Τοσαῦτα χρήματα εἰσάγονται ἐξ Αἰγύπτου εἰς Βῶλον, ὥστε αὗτος δύνανται νὰ ὀνομασθῇ αἰγυπτιακὴ πόλις, ἐπιφυλασσομένων ὁμῶς—ἐννοεῖται οἴκοις—τοῖς κατοικοῖς αὐτοῦ πάντων τῶν δικιωμάτων καὶ ἀξιώσεων αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἐλληνικῆς παιδείας καὶ ἀναπτύξεως καὶ φιλοπατρίας. Οἱ κάτοικοι τοῦ Βῶλου καὶ τῶν λοιπῶν κωμῶν, μετὰ τὴν προκταρτικὴν καὶ τὴν ἐγκυκλοπαιδικὴν μόρφωσιν, ἀποδημοῦσιν εἰς Αἴγυπτον στιφηδόν. Ἐκεῖ δὲ τινὲς μὲν τούτων πλουτοῦσιν, οἱ δὲ πλουσιώτεροι πλουτίζουσι τοὺς λοιπούς. Μοὶ διηγοῦνται ὅτι πλεῖστα κέρδη προσεπορίσκατο αὐτοῖς ἐκεῖ τὸ ἐμπόριον τοῦ βάμβακος κατὰ τὸν μέγαν ἐμφύλιον πόλεμον τῶν Βορείων πρὸς τοὺς Νοτίους Ἀμερικανούς. Τότε αἱ βαμβάκοφοροι πεδιάδες τοῦ Νέου Κόσμου μετεβλήθησκιν εἰς πεδία μαχῶν· ὁ δὲ βάμβαξ εἶναι ἐξ ἐκείνων τῶν φυτῶν ἅτινα δὲν αὐξάνουσιν ἐν τῷ αἵματι. Ἡ Αἴγυπτος λοιπὸν ἐπώλει τὸ προϊόν τοῦτο εἰς ὑπερόγκους τιμὰς καταλιπούσας μεγάλα κέρδη καὶ εἰς τοὺς καλλιεργητὰς Φελλάχους καὶ εἰς τοὺς ἐμπόρους, ὧν πολλοὶ Θεσσαλομάγνητες.

Ἄλλ' οὗτοι, παρὶ ὧν νῦν ὁμιλῶ, δὲν διαπρέπουσι μόνον ἐπὶ ἐμπορίᾳ, καὶ πλούτῳ, ἀλλὰ δύνανται νὰ καυχῶνται καὶ ἐπὶ ἔρωτι πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας. Ἡ ἀκριδέστερον εἰπεῖν, τὰ χρηματικὰ μέσα αὐτῶν χρησιμοποιοῦσιν εἰς τὴν θεραπείαν τῶν γραμμάτων. Ἐνταῦθα τε καὶ εἰς πάσας τὰς ἐπὶ τοῦ Πηλίου κώμας, ἡ κατὰ τὴν ὠραίαν ὀνομασίαν, δι' ἧς καθορίζονται αἱ κῶμαι αὗται, «τὰ 24 χωρία τοῦ Βῶλου», συντηροῦνται διὰ τῶν κοινοτικῶν περιουσιῶν καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐσόδων καὶ ἰδιαιτέρων προσέτι ἐθελουσίων ἐράων πλεῖστα σχολεῖα. Ὑπερέχουσι δὲ τὰ διδασκῆρια ταῦτα τῶν ἐν τῇ παλαιᾷ ἐλληνικῇ ἐπικρατεῖᾳ δημοτικῶν σχολείων, ἰσοδυναμοῦντα πρὸς τὰς ἀνώτερας τάξεις τῶν παρ' ἡμῖν ἐλληνικῶν. Κατέχομαι ἔτι ὑπὸ τῆς συγκινήσεως, ἣν προὔξενέ μοι πρὸ μικροῦ ἡ

ἐπίσκεψις τοῦ ἐνταῦθα λαμπροῦ, τῇ ἀληθείᾳ, σχολείου. Ἄμχ εἰσῆλθον εἰς τὴν αὐλὴν αὐτοῦ, εὖρον τριακοντὰ μαθητῶν, ἀποτελούντων μίαν τάξιν, γυμναζομένην κατ' ἐκείνην τὴν ὥρην εἰς τὸ μάθημα τῆς σωμ-
στικής. Ἐν τίνι τῶν παρ' ἡμῖν σχολείων διδάσκεται τὸ μάθημα τοῦτο! Ἡ πρώτη ἐντύπωσις ὑπῆρξεν, ὡς ἐννοεῖτε, ἀρίστη. Τὸ σχολεῖον κεῖται ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ μόνου ἐν Βώλῳ ἱεροῦ ναοῦ «ἀγίου Νικολάου». Ἐν τῷ περι-
βόλῳ τούτῳ, περιελείοντι ναὸν καὶ σχολεῖον, κεῖται ἐν τῶν ἐκμαγείων τοῦ Παλλαδίου τοῦ ἑλληνισμοῦ. Οὕτως ἐσώθησαν διὰ τῶν μακρῶν αἰώ-
νων ὁ ἑλληνισμὸς καὶ ἡ παιδεία διὰ τῆς προσκολλήσεως αὐτῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἀνέρχομαι τὴν κλίμακα καὶ εἰσέρχομαι εἰς τὸ πρῶτον
δωμάτιον. Τεσσαράκοντα περίπου μαθηταὶ διδάσκονται τὸ μάθημα τῆς
Γεωμετρίας. Ὅλοι οἱ μικροὶ οὗτοι κύριοι ἐγείρονται προσηνῶς πρὸς χαιρε-
τισμὸν τοῦ εἰσερχομένου ξένου. Ὁ διευθυντὴς τοῦ σχολείου κ. Γ. Ταρβα-
κίδης, νέος ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἀφοσιωθείς εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν ἑλλη-
νικῶν γραμμάτων ἐν ταῖς δούλαις ἐπαρχίαις (εἶναι δὲ καὶ οὗτος Μακεδὼν)
παραλαβὼν με εἰς τὸ ἰδιώτερον γραφεῖον αὐτοῦ, μοὶ ἔδωκε τὰς ἀναγ-
καίαις πληροφορίας. Κατὰ ταύτας τὸ σχολεῖον ἀκολουθεῖ τὴν νέαν μέθο-
δον τοῦ προτύπου ἐν Ἀθήναις σχολείου τοῦ Συλλόγου τῶν Ἑλληνικῶν
Γραμμάτων· ἔχει, κατὰ τὸ παρὸν, τέσσαρες τάξεις, μέλλον νὰ σχηματίσῃ
καὶ ἑτέρας τρεῖς, ἀνὰ μίαν καθ' ἑκάστην τῶν προσεχῶν ἐτῶν· περιλαμ-
βάνει 200 περίπου μαθητὰς καὶ διδάσκει αὐτοῖς, πλὴν τῶν μαθημάτων,
μουσικὴν, ἀπαγγελίαν, σωμαστικὴν κλπ. Εἴτα μὲ ὠδήγησεν εἰς τὴν αἴθου-
σαν τοῦ μαθήματος τῆς ἀνωτέρας τάξεως. Ἐνταῦθα κάθηνται εὐσταθεῖς
καὶ καθάριοι τὴν περιβολὴν, παιδοὶ δὲ τὴν ὥρην τριάκοντα καὶ πέντε ἢ
τεσσαράκοντα μαθηταί, οἵτινες εἰς τὴν εἴσοδον ἡμῶν ἐχαιρέτισαν φιλο-
φρόνως. Κατὰ παραγγελίαν τοῦ Διευθυντοῦ ἔψαλλον ὠραῖα ᾠσματα, ἔχοντα
θέμα θρησκευτικὸν ἢ πατριωτικὸν καὶ ἐκλελεγμένα ἐκ τῶν ἀρίστων. Εἴτα
εἰς τούτων δωδεκάετης περίπου ἀπήγγειλε λίαν ἐκφραστικῶς καὶ μετὰ
πλήρους συναισθήσεως τῆς ἐννοίας τὸ ὠραῖον ποίημα τοῦ Ζαλοκώστα αἰ
ᾠσπασμὸς τῆς ΚΕ' Μαρτίου, τὸ ἀριερωμένον τῷ πολυδακρύτῳ μάρτυρι
Ρήγγ :

«Εορτὴν τῶν Χριστουγέννων

Θεσσαλοὶ ἐλειτουργοῦντο.

Εἰς χωρίον μονωμένον,

Εἰς ἀπόκεντρον ναόν,

Προσκυνοῦντες ἓνα, μόνον,

Τρισυπόστατον Θεόν.

.....»

Τίς ἐξ ὑμῶν, κρατήσας ἐν χειρὶ τὰ «ἄπικντα» τοῦ ἀειμνήστου ποιητοῦ
δὲν συνεκινήθῃ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ ὕμνου τούτου! Ἄν δὲ δὲν ἐφοδού-

μην μὴ καταχρυσθῶ τῆς ὑμετέρας ὑπομονῆς ἤθελον παραθέσει τοῦτο δλόκληρον, (καθόσον ἐκ παιδικῆς ἡλικίας τηρῶ αὐτὸ εἰς τὴν μνήμην μου).
 Ὅτε δὲ ὁ μικρὸς ἐκεῖνος ῥαψωδὸς, ἀφηγούμενος κατὰ τὸ ποίημα, τὸν καταναγκασμὸν τῶν κατοίκων τοῦ Βελεστίνου εἰς ἀγγαρείαν, καθ' ἣν καὶ αὐτὸς ὁ πρωτομάρτυς Ῥήγας

«Φορτωμένος σάκκον σίτου,
 Κολλημένος εἰς τὴν λάσπην,
 Ἑσταμάτα, κ' ἡ ψυχὴ του
 Πυργομένη εἰς θυμὸν,
 Ἐνα ἔχουσε, σπαράκτην
 Τῆς καρδίας στεναγμὸν»,

τότε εἶδον τοὺς ὀφθαλμοὺς του σπινθηροβολοῦντας καὶ τὸ στήθος του ὀγκούμενον ἐξ ἀγανακτήσεως. Δύνασθε νὰ φαντασθῆτε πόσον ἠσθάνετο ὁ δωδεκαετής οὗτος παῖς ἀπαγγέλλων τὸ εὐστροφὸν ποιημάτιον, ἅμα ἀναλογισθῆτε ὅτι καὶ αὐτὸς ἦν πρὸ τεσσαρῶντα μόλις ἡμερῶν δοῦλος τῶν αὐτῶν δεσποτῶν, οἵτινες ἐμκσίγουν τὸν Ῥήγαν «φορτωμένον σάκκον σίτου», καὶ ὅτι τὸ Βελεστίνον (Φερρὶ), ἡ πατρίς τοῦ Ῥήγα ἀπέχει ἐντεῦθεν τρίωρον μόνον. Οἱ λοιποὶ μαθηταὶ ἔμενον προσηλωμένοι, αἶδον εἰπεῖν, εἰς τὸ στόμα καὶ ἠσθάνοντο, ὡς οὗτος, κατὰ βῆθος τὴν φλογερὰν ποίησιν. Δὲν δύναμαι ν' ἀποκρύψω ὅτι συνεκινήθην, ὅτε εἰς τὴν ἐκφώνησιν τῆς ἐπομένης τῇ ἀνωτέρῳ στροφῆς ὁ ῥαψωδὸς μου ἐτόνιζεν ἀνὰ μίαν τὰς λέξεις, ἐκφέρων αὐτὰς μετὰ πόνου καὶ πειστικῶν, ὡς εἰ ἦτο αὐτὸς «φορτωμένος σάκκον σίτου».

Ὁ Ῥήγας εἶπεν :

«Ὅσοι εἰ κόκκοι τοῦ φορτίου,
 Τόσους ὄφεις θὰ σκορπίσω
 Εἰς τὰ σπλάγχνα τοῦ θηρίου,
 Ποῦ μὲ νύχια σκληρὰ
 Πρὸ τριῶν μακρῶν αἰώνων
 Μὰς σπαράττει τὰ πλευρά!»

Βλάστημα τῶν σπόρων ἐκείνων τοῦ Ῥήγα ἦν ἡ τέως Ἑλλάς καὶ ἡ νῦν γενομένη προσθήκη εἰς αὐτὴν, καὶ ἀνθύλλιον τοῦ αὐτοῦ σπόρου ὁ ἀπαγγέλλων τὸ ποίημα τοῦ Ῥήγα παῖς.

Τὸ ἔσμυ ἐτελείωσεν, ἐνῷ ἐγὼ σκέπτομμι ὅτι οἱ μικροὶ οὗτοι πατριῶται, ὅσοι μὲ βλέπουσι κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν μὲ ζωηρὸν καὶ εὐστροφὸν ὄμμα, εἶναι λαμπρὸν φυτόριον, ἐξ οὗ ἡ ἱστορία τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος ἀρχομένου, θ' ἀντλήσῃ τοὺς ἥρωας αὐτῆς. Παραβάλλω τοὺς τρυφεροὺς τούτους παῖδας πρὸς τοὺς μυθολογουμένους Τιτᾶνας, οἵτινες ἤρπασαν τὸ Πήλιον καὶ ἐπεσώρευσαν αὐτὸ ἐπὶ τὸν Ὀλυμπόν· οἱ παῖδες οὗτοι εἰσὶ προωρισμένοι νὰ ἐνώσωσι τὸ Πήλιον πρὸς τὸν Ὀλυμπόν ἐν τῇ

ἐλευθερίᾳ. Πόσόν εἶναι εὐτυχεῖς διότι ἐκ τοιαύτης ἡλικίας ἐρρίφθησαν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς ἐλευθερίας καὶ γαλουχοῦνται διὰ τῶν ναμάτων αὐτῆς! Ἡ θέσις αὐτῶν διαφέρει πολὺ τῆς τῶν δμηλίκων αὐτοῖς παίδων τοῦ 1828 καὶ 1830, διότι τότε οὐδὲν ὑπῆρχεν ἐν Ἑλλάδι οὔτοι δ' εὐρίσκουσι τὰ πάντα ἑτοιμα καὶ λεῖα. Βεβχίως θὰ ἐπιτελέσῃ ἡ γενεὰ αὐτῶν μέγχα ἔργα· βεβχίως θὰ σύρωσι τὸν Ὀλυμπον πρὸς τὸ Πήλιον. Ἀπέτεινα αὐτοῖς ὀλίγας λέξεις ἀντληθείσας ἐκ τῆς θέας καὶ τῶν ἀτμάτων αὐτῶν καὶ ἀπῆλθον, ἀποκομίζων λαμπρὰν ἐντύπωσιν. Συνεχάρην δὲ θερμῶς τῷ κ. Ταμβουκίδῃ διὰ τὴν ἐπίζηλον εὐδοκίμησιν τῶν κόπων του.

Ἐνταῦθα γενόμενος τοῦ λόγου, πρέπει νὰ σημειώσω καὶ πράττω τοῦτα λίαν εὐχαρίστως, ὅτι ὑπάρχουσιν ἐν Βώλῳ τὰ ἐξῆς σχολεῖα: Νηπιαγωγεῖον, τὸ περὶ οὗ εἶπον συνδιδασκτικόν, κατὰ τὴν νέαν μέθοδον, Παρθενγωγεῖον καὶ Ἑλληνικὸν σχολεῖον, πάντα ὁμοῦ συμπεριλαμβάνοντα ὑπὲρ τοὺς ἐπτακοσίους μαθητάς, καὶ πάντα ὑπὸ τῆς κοινότητος συντηρούμενα. Ἐκ Βώλου ἐπίσης πλεῖστοι μὲν ἐσπούδασαν εἰς τὰ ἐν Ἑλλάδι γυμνάσια, πολλοὶ δὲ τούτων ἔλαβον δίπλωμα Ἰατρικὸν ἢ Νομικὸν τοῦ Ἑθν. Πανεπιστημίου καὶ τινες ἰδίᾳ ἰατροὶ, ἐτελειοποιήθησαν καὶ ἐν εὐρωπαϊκοῖς πανεπιστημίοις.

Μετὰ τὸ Σχολεῖον, ἔλαβον τὴν τιμὴν νὰ ἐπισκεφθῶ τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Δημητριάδος (ὡς καλεῖται ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἑδρα τοῦ Βώλου) κύριον Γρηγόριον τὸν Κωνσταντινουπολίτην. Εὗρον αὐτὸν μικρὸν τι ὑπερβαίνοντα τὸ 35ον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ καὶ ὁμῶς διατελοῦντα ἐν τῷ ὑψηλῷ ἀξιώματι τοῦ Ἀρχιερέως ἀπὸ δωδεκαετίας, λίαν ἐπαξίως. Εἶναι μετρίου ἀναστήματος καὶ γλυκὺς τὴν ὄψιν. Ἐνταῦθα τιμᾶται δεόντως διὰ τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ καὶ τὰ φιλοπάτριδα αἰσθήματα, ὧν ἐνεκα ἐσχάτως ἐπὶ διετίαν καὶ πλέον ἐκράτεῖτο ἐν μοίρᾳ αἰχμαλώτου ἐν Κωνσταντινουπόλει. Καὶ ὁ Βασιλεὺς δὲ κατ' ἀξίαν ἀπένευμεν αὐτῷ ἀνώτερον παράσημον τοῦ Ἑλληνικοῦ τάγματος τῶν Ἱπποτῶν, ἀνάλογον πρὸς τὸ ἐκτεκμητο τουρκικὸν ἀριστεῖον. Εὐχαρίστως ἤκουον αὐτοῦ ὁμιλοῦντός μοι περὶ διαφόρων πραγμάτων ἐπιτοπίων ἢ γενικῶν. Πρὶν ἢ ἀπέλθω τῆς μητροπολιτικῆς οἰκίας, ἦλθον καὶ πρὸς αὐτὸν ἐπὶ τὴν Α. Πανιερότητα δύο προεστοὶ τῶν εἰς τὰ πεδία τῆς Θεσσαλίας διαχειμαζόντων Ἑπειρωτῶν ποιμένων. Οὔτοι, καταλιπόντες πρὸ τῆς ἐξω θύρας τὰ ὑποδήματα αὐτῶν, προσῆλθον μετὰ μόνων τῶν ἐξ ἐριούχου περιποδίων αὐτῶν καὶ χαιρετίσαντες κατὰ τρόπον τουρκικὸν ἠσπάσαντο τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ. Σκοπὸς τῆς ἐπισκέψεως αὐτῶν ἦν ἡ πρὸς τὸν Ἀρχιερεᾶ παράκλησις νὰ μεριμνήσῃ περὶ ταχείας ἀπαλλαγῆς τῆς ὑπ' αὐτοὺς κοινότητος Ῥουμάνου τινὸς ἀγύρτου ἱερέως, ὅστις, ἀπόστολος ὢν τῆς Ῥουμανικῆς προπαγάνδας, ἐγκατέστη αὐτόκλητος παρ' αὐτοῖς, διανέμων ἀλλόγλωσσα βιβλία εἰς τοὺς παῖδας καὶ θέλων νὰ διδάξῃ αὐτοὺς ἐκόντας ἄκοντας Βλαχικὰ γράμματα. Ποῦ δὲ

συνέδκινε νομίζετε τοῦτο ; Εἰς τὸ Βελεστῖνον, τὴν πατρίδα τοῦ Ῥήγα ! Ὁ Ἀρχιερεὺς ὑπεσχέθη αὐτοῖς ὅτι αὖριον λίαν πρῶτ' θὰ μεταβῇ ἐκεῖ, μετὰ συνεννόησιν πρὸς τὸν ἑπάρχον, ἵνα ἐκδιώξῃ τὸν ἀγύρτην ἐκεῖνον.

Ἐπωφελούμενος τοῦ ὄρχιου κχιροῦ ἐξήλθον τῆς πόλεως πρὸς εὐήλιον καὶ ἀναπεπταμένον τοπίον κατ' ἀνατολὰς αὐτῆς. Ἐντεῦθεν καθορῶνται αἱ μαγευτικαὶ κῶμαι Μικρυνίτζα, ἡ περίφημος σκοπιὰ καὶ ἀφειτηρία τῶν ἐπαναστατῶν, ἡ Πορταριά, ἡ Δράκι, ὁ ἄνω Βῶλος κλπ. Εὖγε τοῖς ἀνδρείοις ἐκείνοις, οἵτινες, περιφρονοῦντες χιλιάδας ὅλας τουρκικοῦ στρατοῦ, ἐτόλμων νὰ στρατοπεδεύωσιν εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων μόλις χιλιομέτρων ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τῶν Πασσάδων !

Ὁ τέως ἑλληὴν πρόξενος ἐνταῦθα κ. Ἰωάννης Τζιώτης, νῦν δὲ ἑπάρχος τοῦ διαμερίσματος τῆς Θετταλομαγνητίας, μοὶ διηγεῖται ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς θέας τῶν ἀπέναντι ἡμῶν κωμῶν, ξηρὰν καὶ καθαράν τὴν ἀλήθειαν τῆς δολοφονίας τοῦ ἀτυχοῦς ἄγγλου ἀνταποκριτοῦ Κάρολου Ὁγλ. Εἰς ἡμισείας ὥρας ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Μικρυνίτζης κεῖται ἡ θέσις ὅπου εὗρε τὸν θάνατον ὁ φιλελεύθερος Βρεττανὸς ὑπὸ στρατιωτῶν τοῦ τακτικοῦ ὀθωμανικοῦ στρατοῦ. Δὲν εἶναι, δυστυχῶς, αὕτη ἡ μόνη περίστασις καθ' ἣν ἀπαντᾷται τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκρατορικοῦ τούτου στρατοῦ συμπεφυρμένον εἰς μυταρὰς δολοφονίας καὶ δηλώσεις καὶ κρεουργίας ἀόπλων καὶ γερόντων ἀνεπιφύδων καὶ γυναικῶν καὶ τρυφερῶν παιδίων. Πέντε ἡμέρας πρὸ τοῦ φόνου τοῦ Ὁγλ τοῦρκοι στρατιῶται ὑπὸ τὴν μεγάλουμον στρατηγίαν τοῦ αἰμοχαροῦς λοχαγοῦ Ἀμοῦς-ἄγᾶ ἐφόνευσαν, ἐκρεουργήσαν καὶ εἷτα ἔκασαν δέκα ἐπτὰ γέροντας καὶ γυναῖκας ἐκ Μικρυνίτζης. Ἐπράξαν δὲ ταῦτα ἐκδικούμενοι κατ' ἀθῶων πλασματῶν, τὸν θάνατον ἐκτοντᾷδων τούρκων στρατιωτῶν, οὓς οἱ ἐπαναστάται οὐχὶ κρύφα καὶ ἀνάνδρως, ἀλλὰ ἐν ὄρα μάχης καὶ στήθος πρὸς στήθος ἐξήπλωσαν εἰς τὰς κατωφερείας τοῦ Πηλίου, ἀποστείλαντες τὴν βδελυρὰν ψυχὴν αὐτῶν νὰ τρυφήσῃ εἰς τὰ ἐκ πηλαφίου βουνὰ τοῦ Παρναθεῖου καὶ νὰ τερπῇ μετὰ τῶν οὐρὶ παρὰ τὰς ὄχθας ποταμῶν ἐκ μέλιτος καὶ γάλακτος. Ἐντρομοὶ καὶ περιδεεῖς οἱ συγχώριοι τῶν θυμάτων περισυνήγαγον τὰ τῇδε κάκεισε διεσκεδασμένα μέλη αὐτῶν καὶ ἀπέθεσαν αὐτὰ ἐν τῷ νυκτὶ τῆς κομποπόλεως. Ἐκεῖ ἐπεσχέφθη αὐτὰ μετὰ φρίκης ὁ Ὁγλ. Ἐμπλεῶς δὲ ἀγχανκότησεως μετακαλέσατο τὸν δῆμιον αὐτῶν Ἀμοῦς-ἄγᾶ καὶ ἤλεγξεν αὐτὸν κατὰ πρόσωπον δριμύτατα. «Θὰ δώσης ἡμέραν τινὰ λόγον τῶν αἰσχυρῶν πράξεών σου, τῷ εἶπε «καὶ θὰ ἐμέσης ἐπωδύνως τὸ χῆμα τῶν ἀθῶων τούτων, ὅπερ, ὡς τίγρις, βοφᾷς !» Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὁ δολοφόνος, ἀπορῶν ἀπαντήσεως εἰς τὴν δριμεῖαν κατηγορίαν, ἐβυσσοδόμει καὶ ἑτέρην κρεουργίαν, τὸν φόνον τοῦ κατηγοροῦ του ! Ὁ δὲ Ὁγλ, κατελθὼν εἰς Βῶλον, ἐξεσφενδό-

πισεν έντονον τηλεγράφημα πρὸς τὴν Πύλην, δι' οὗ ἔλεγεν ὅτι, κράτος οὐ δ' στρατός διαπράττει τοιαῦτα αἵσχη, ἥκιστα δικαιούται νὰ κατατάσσεται μεταξύ τῶν πεπολιτισμένων κρατῶν. Καὶ ὁ ταλαίπωρος ἠγνόει τί ἐχάλλετο κατ' αὐτοῦ! Μίαν ἡμέραν πρὸ τῆς ἐξ Ἀθηνῶν ἀναχωρήσεώς μου συνέβη νὰ ἰδῶ ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Ἑσωτερικῶν ἔγγραφον τῆς ἐν Λονδίνῳ Ἑλληνικῆς πρεσβείας, αἰτούσης παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἑλλάδος, κατὰ παράκλησιν τοῦ πατρὸς τοῦ Ὁγλ, τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἀνακρίσεων περὶ τοῦ φόνου τοῦ ἀτυχοῦς υἱοῦ του, πρὸς δικαίωσιν τῆς φήμης αὐτοῦ, ἣν ῥήτορές τινες τοῦ ἀγγλικοῦ κοινοβουλίου ἠθέλησαν ν' ἀμαυρώσωσιν, ὑποστηρίζαντες ὅτι ὁ Κάρολος Ὁγλ ἐφονεύθη ἐν τοῖς χαρκαώμασι τῶν ἐπαναστατῶν κρατῶν ὅπλον ἐν χερσίν. Ὁ ἀτυχὴς πατὴρ ἐλπίζει, ὡς λέγει τὸ ἔγγραφον, ὅτι νῦν ἔτε ἡ χώρα ἐφ' ἧς ἐθυσιάσθη ὁ υἱός του ὑπάγεται εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς ἑλληνικῆς δικαιοσύνης, θὰ δυνηθῇ αὕτη νὰ συντελέσῃ τὰς ἀνακρίσεις καὶ νὰ ἐξαγνίσῃ τὴν μνήμην τοῦ ἀνταποκριτοῦ τοῦ «Χρόνου», δολοφονηθέντος κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ δημοσιογραφικοῦ καθήκοντος αὐτοῦ. — Βεβαίως θὰ διαταχθῇ ἡ ἐνέργεια ἀνακρίσεως καὶ ἐξ αὐτῆς εἰμὶ βέβαιος ὅτι θ' ἀποδειχθῶσι τ' ἀνωτέρω καὶ ὅσα προσθέτω παρακατιῶν.

Μετὰ δύο ἡμέρας ὁ Ὁγλ πάλιν μετέβη εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα ἵν' ἀρυσθῇ τὰς πληροφορίας αὐτοῦ δι' ὧν ἐκχυτρίχζε τοὺς δράστας τῶν κακουργιῶν ἐν τῷ παγκοσμίῳ φύλλῳ. Τί ἔπαιεν ὁ ἀνταποκριτὴς ὁ ἀναγράφων, ἢ μᾶλλον ὁ ἀντιγράφων τὰ γεγονότα; Ἄν ἐκακούργουν καὶ οἱ ἐπαναστάται, δολοφονοῦντες ἢ δροῦντες, μὴ ἤθελε φεισθῇ καὶ τούτων ὁ αἰχμηρὸς κάλαμός του; Ἡ νύξ κατέλαβεν αὐτὸν εἰς τι τῶν ὑπὸ τὴν Μακρυνίτζαν χωρίων. Ὁ ἐφημέριος παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ κατελύσῃ εἰς τὴν οἰκίαν του. Μεταξὺ ἄλλων, ὁ πολὺς ἱερεὺς, κάλλιον τοῦ Ὁγλ γνωρίζων τὰς μαιφονίας τῶν Τούρκων, ἔλεγεν αὐτῷ: «Δὲν πρέπει, κύριε Ὁγλ, νὰ ὀδεύῃς μόνος καὶ νὰ ἐκτίθῃσαι εἰς τοὺς Τούρκους εἶναι κακοὶ, δὲν τοὺς γνωρίζεις. Εἶναι ἱκανοὶ νὰ Σε φονεύσωσι διὰ νὰ μὴ γράφῃς κατ' αὐτῶν!» — «Δὲν γνωρίζεις λοιπὸν, καλέ μου γέρον», ἀπεκρίνατο μετ' αὐταπαρνήσεως καὶ ἀποφάσεως ὁ γνήσιος Βρεττανὸς «δὲν γνωρίζεις ὅτι πρέπει νὰ φονευθῶ καὶ ἐγὼ ἐδῶ, διὰ νὰ ἐλευθερωθῇτε!»

Ἀνῆκον καὶ ἐγὼ ἐν Ἀθήναις μεταξὺ ἐκείνων, οἵτινες ἐχαρακτήρισαν τότε ὡς ὑπερβολικὰς τὰς ἀπονεμηθείας τῷ Ὁγλ τιμὰς κατὰ τὴν κηδεῖαν τοῦ ἀκεφάλου νεκροῦ αὐτοῦ καὶ εὑρισκον ὑπερμέτρους τοὺς κατατεθέντας εἰς τὸν τάφον αὐτοῦ στεφάνους. Τὸ ὁμολογῶ! Ἀλλὰ νῦν εὐρίσκω ὅτι τὰ γενόμενα, ἂν μὴ ὑστερῶσι τῶν δεόντων γενέσθαι, καλῶς ὁμῶς καὶ ἀνταξίως τῆς ὑπὲρ τῆς Ἑλευθερίας αὐταπαρνήσεως αὐτοῦ ἐγένοντο. Μόνη ἡ ἀπάντησις τοῦ Ὁγλ πρὸς τὸν ἱερέα δικαιολογεῖ καὶ διπλασίας τῶν ἀπονεμηθειῶν τιμὰς.

Ἐν τούτοις ὁ Ἀμούρ-ἀγάς εἶχεν ὑποδείξει τὸ πρόσωπον τοῦ Ὁγλ εἰς τοὺς ἐπιλέκτους του καὶ ὑπέκλυσε τὸν οὐχὶ ἀπρόθυμον πρὸς τὰ τοιαῦτα ζῆλον αὐτῶν διὰ τῆς ὑποσχέσεως ὅτι ὁ φονεύων τὸν ἄπιπτον ἐκεῖνον θὰ κερδήσῃ δύο βραβεῖα· τὰ χρήματα, ὅσα φέρει μεθ' ἐαυτοῦ τὸ θῦμα, καὶ τὸ μπαξίε ὅπερ θὰ λάβῃ κομίζων τὴν κεφαλὴν του! Βλέπετε ὅτι ὁ δολοφόνος ἐγνώριζε καλῶς τὴν τέχνην του.

Τὴν πρωτάν τῆς μεθεπομένης ἡμέρας ὁ ἀνταποκριτῆς, ὁ ἀπαθὴς καὶ ἀμερόληπτος ἀντιπρόσωπος τοῦ ἀγγλικοῦ τύπου ἐν τῇ χώρᾳ τῆς ἐπαναστάσεως μετέβαινεν εἰς Μικρυνίτσαν, ὅπου τῇ προτεραίᾳ ἐγένετο μάχη μεταξὺ ἐπαναστατῶν καὶ Τούρκων. Ἀπεῖχε δὲ δύο χιλιάμετρα καὶ ἔτι πλέον, ὅτε, ἀνερχόμενος μόνος ἀνάντη καὶ πετρώδη ὁδόν, συνήντησε δύο Τούρκους στρατιώτας, καθημένους ἐπὶ βράχου. Οὗτοι ἀμέσως ἐγνώρισαν τὸν Ὁγλ καὶ ἐνεθυμήθησαν τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ λοχαγοῦ. Μὴ τολμῶντες ὁμῶς τὸ κατ' ἀρχὰς νὰ φονεύσωσιν αὐτὸν ἄνευ αἰτίης τινος, ἔστω καὶ ἀναιτίου, ἤρξαντο λιθοβολοῦντες αὐτὸν ἐκ τοῦ ὕψους, ἵνα λάβωσιν οἰκνδήποτε ἀφορμὴν παρ' αὐτοῦ καὶ προῶσιν εἰς τὸν σκοπὸν των. Ἐκεῖνος ἄοπλος, ὡς πάντοτε, ἔφερεν ὡς μόνον ἐφόδιον ῥάβδον ἐξ οὐραῖς ἰχθύος καὶ τὸ διαβήτηριόν του. Τοῦτο δ' ἐξαγκγῶν ἐκ τοῦ θυλακίου του καὶ κρατῶν πρὸ τοῦ στήθους ἐν εἵδει ἡθικοῦ θώρακος ἐφώνει· Englisch! Englisch! ("Ἀγγλος, Ἀγγλος).

Παιῖδες τινες ὀλίγον περικιτέρῳ ἐθεῶντο ἐν ταραχῇ τὰ γενόμενα καὶ ἤκουον τὴν πρὸς τὴν ὑπηκοότητά του ἐπὶ κλήσιν τοῦ Ἀγγλου. Οἱ στρατιῶται, μὴ λαμβάνοντες τὴν προκλαυμένην ἀφορμὴν κατήλθον τότε τοῦ βράχου, ἑκάτερος ἐξ ἀντιθέτου μέρους, ἵνα κωλύσωσι τὴν ὑποχώρησιν τοῦ θύματός των, καὶ προέβησαν πρὸς αὐτό. Ὁ τελακίπωρος Ὁγλ ἔστη, κρατῶν πάντοτε τὸ ἐθνικὸν δίπλωμά του πρὸ τοῦ στήθους καὶ διαμαρτυρούμενος. Ἀλλ' ἡ Ἀτροπος ἐκοψεν ἤδη τὸ νῆμα τῆς ζωῆς του!.. Ἡ λόγχη διεπέρασε μετὰ τῆς αὐτῆς εὐκολίας καὶ τὸν χάρτην καὶ τὸ στήθος. Ὁ σίδηρος ἦν ἀγγλικὸς καὶ δι' ἀγγλικῶν λιρῶν (δανεισθεισῶν τῇ Τουρίᾳ) ἡγορασμένος.

Ὁ Ὁγλ ἐξέπνευσε προαχρῆμα.

Οἱ δολοφόνοι στρατιῶται ἔσπευσαν ν' ἀποπερατώσωσι τὸ εἰδεχθὲς ἔργον των, καὶ ἐνῶ ὁ εἰς λαφυραγωγεῖ καὶ ἐκδύει τὸν νεκρὸν, ὁ ἕτερος χωρίζει θηριωδῶς ἀπὸ τοῦ σώματος τὴν κεφαλὴν, ἣν ἐμπήξαντες εἰς τὸ ἄκρον λόγχης ἐκόμισαν πρὸς τὸν ἀξιωματικὸν ἵνα λάβωσι τὴν ἀμοιβήν. Ἐκεῖνος δ' εὐχαριστήσας αὐτοὺς καὶ ἐπαινέσας τὸν ζῆλόν των ὑπὲρ τοῦ Σουλτάνου, διέταξε νὰ κρύψωσι τὸ πτώμα, ρίπτοντες αὐτὸ εἰς χαράδραν.

Ὅτ' ἐγνώσθη ἐν Βώλῳ ὁ θάνατος τοῦ Ὁγλ οἱ Τούρκοι διέδωκαν ὅτι ἐφονεύθη μαχόμενος εἰς τὰ ὀχυρώματα τῶν ἐπαναστατῶν. Ἀλλὰ ποῦ εἶναι λοιπὸν τὸ σῶμά του!

Πᾶσα ἔρευνα ἀπέβη ματαίᾳ. Κυρία τις ὁμοῦς, ἀγγλίσ, βιοῦσα ἐν Βώλῳ καὶ καλῶς γνωρίζουσα τοὺς Τούρκους, εἶπεν εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους διὰ τὴν ἀνεύρεσιν τοῦ σώματος "Ελληνικῆς καὶ Εὐρωπαϊκῆς ὅτι μόνον διὰ χρημάτων θὰ εὑρεθῇ. Προσκήρυξε λοιπὸν εἴκοσι λίρας εἰς τὸν εὑρέτην. Εἰς ἀλβανὸς ἀνέλαβεν ἐπὶ τῇ ἀμοιβῇ ταύτῃ τὸ ἔργον τῆς ἀνκαλύψεως καὶ σπεύδει πρὸς τὸ ὑποπτον μέρος· ἀξιωματικὸς τοῦρκος μετ' ἀποσπάσματος στρατιωτῶν κρύπτει ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ βαθμοῦ του τὸν ἀκέραιον νεκρὸν, μηδενὶ ἐπιτρέπων τὴν προσέγγισιν. Ὁ ἀλβανὸς εἶπε λέξεις τινὰς εἰς τὸ οὖς τοῦ ἀξιωματικοῦ, ἠκούσθη κωδωνισμὸς χρυσῶν νομισμάτων καὶ τὸ πτωχὸν ἀνεσύρθη ἀμέσως ἐκ τῆς χερσὶνος ἐν φορικτῇ καταστάσει. Ὁ πτωχὸς "Οὔλ' εἶχε προῖδει τὸν θάνατόν του καὶ τὸ εἶδος αὐτοῦ, δύναται τις εἰπεῖν. Διὰ τοῦτο ἐδήλωσε πρὸς τινὰ κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ βίου του ἐν Βώλῳ τὰ ἐπὶ τοῦ σώματός του σημεῖα, ἵνα, ἐὰν ποτε εὑρεθῇ ἄνευ κεφαλῆς, γνωρισθῇ ἐξ αὐτῶν. Τοῦτο καὶ συνέβη ἀκριβῶς. Ἀλλὰ τοῦ καίτοι ἐρριμμένη ἡ ὠραία κεφαλὴ του; Τοῦτο ἀμφιβάλλω ἂν θὰ δυνηθῇ νὰ ἐξακριβώσῃ καὶ ἡ ἐνεργηθησομένη ἀνάκρισις.

Μετὰ δύο ἡμέρας ἐβγαθῇ Τοῦρκός τις φορῶν τὸ ὑποκάμισον καὶ τὸ περικάρδιον (gilet) τοῦ "Οὔλ', φέροντα ἀμφοτέρω τὸ σημεῖον τῆς δολοφόνου λόγχης· λοχαγὸς δὲ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ δὲν ἠσχύνθη νὰ παρουσιασθῇ ἐν τῇ ἀγορᾷ Βώλου φέρων τὸ πνυχλόνιον τοῦ δολοφονηθέντος. Τὸ πρᾶγμα κατηγγέλθη ἀμέσως εἰς τοὺς προξένους τῶν δυνάμεων· ἀλλ' ἐκεῖνος ἐννοήσας τοῦτο ἐξηφανίσθη.

Τὸ Πήλιον ὄρος, ἐφ' οὗ ἐφρονεύθης εὐγενὴς "Οὔλ', γενόμενος θῦμα τῆς ἀφροσιώσεώς σου πρὸς τὰς ιδέας τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, τὸ Πήλιον ὀλόκληρον, λαμπρότερον παντὸς μυρωαλείου καὶ διαρχέστερον παντὸς χειροποιήτου μνημείου, ἔσται αἰώνιον σῆμα τῆς ὑπάρξεώς σου. Τὸ Πήλιον δὲ τοῦτο, ἰδοὺ, εὐγνωμον καὶ ἐλεύθερον νῦν, κορτεῖ καὶ κρύπτει ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ τὴν ἐπ' αὐτοῦ πεσοῦσαν κεφαλὴν σου. Ἐν Ἀθήναις, τῷ κέντρῳ τῆς Ἑλλάδος, φυλάττεται τὸ σῶμά σου καὶ ἐν ταῖς καρδίαις τῶν Ἑλλήνων ἡ μνήμη σου.

Ἐν τῇ πόλει ἐπικρατεῖ κατ' αὐτὰς ἐκλογικὸς ὀργασμὸς. Εἴπερ τις καὶ ἄλλη δ' ἐκλογικὴ περιφέρειαι ἢ τοῦ Βώλου εὐμοιρεῖ ἀνδρῶν βουλευφόρων· διότι ἀντὶ ἐξ, τῶν ὀριζομένων ὑπὸ τοῦ νόμου ἵν' ἀντιπροσωπεύσωσι αὐτήν, προβάλλουσι πεντάκις τοσοῦτοι ζητοῦντες τὰς ψήφους τοῦ λαοῦ. Κίνησις λαοπὸν καὶ ἐνέργεια ἡ γνωστὴ καὶ συνήθης ἡμῖν τοῖς ἐν Ἑλλάδι, πρωτοφανὴς δὲ καὶ ξένη ἐν τῇ γῇ ταύτῃ. Ἡ ἐπικειμένη ἐνέργεια τῶν ἐκλογῶν ἐνταῦθα κατὰ τοσοῦτον ἐνδιαφέρει τὴν ἀμυδρὰν ταύτην σκιαγραφίαν, καθ' ὅσον ἕνεκ' αὐτῶν δὲν ἠδυνήθηεν νὰ σχετισθῶ πρὸς τοὺς ἰθαγενεῖς κατοίκους τῆς

πόλεως καὶ νὰ σημειώσω περὶ αὐτῶν ὀλίγα τινὰ κατὰ τὰς ἐντυπώσεις μου. Ἐνεκκ τῆς ἐπιστήμου ιδιότητος τοῦ πατρός μου, δὲν ἐδράδουνον οἱ νεολόγοι (διότι ὑπάρχουσι καὶ ἐνταῦθα τοιοῦτοι) νὰ ἐξηγήσωσι τὴν ἐν Βώλῳ παρουσίαν μου ὡς ἀποσταλὴν πολιτικὴν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἀπέφυγον ἐπιμελῶς νὰ πλησιάσω τοὺς ἐνταῦθα ἐξέχοντας, ἵνα μὴ δώσω ἄφορμὴν πιστοῦσιν τὴν ἀνυπόστατον διάδοσιν. Ἀλλὰ δὲν εἰμὶν μόνος· εὗρον ἐνταῦθα τὰς Ἀθήνας ἐν μικρῷ. Πληθὺς ἀξιωματικῶν, δικηγόρων, ὑπαλλήλων δικαστικῶν τε καὶ οἰκονομικῶν, καὶ πολλῶν ἄλλων περὶ ἐπιδημούντων φίλων, ἀνεπλήρωσε τὴν προσγενομένην μοι στέρησιν τῆς σχέσεως τῶν ἐντοπίων. Εἶναι ἡ πρώτη ἐσπέρα τῆς ἐν Βώλῳ διαμονῆς μου· διήνυσα αὐτὴν ἐν λίαν εὐχρέστῳ κύκλῳ φίλων ἄριστα, πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἡμερινῶν ἐντυπώσεών μου. Ἄν αἱ γραμμαὶ αὗται, ἃς χαράττω, ὡς συνήθως ποιῶ κατὰ τὰ ταξείδιά μου, δι' ἐμχυτὸν, τύχῃ τι δημοσιεύσεως, θὰ μοι ἐπιτρέψῃ—ἐλπίζω—ὅ ἐκ Χαλκίδος κάλλιστος φίλος κ. Τηλέμ. ν' ἀναγράψῃ ἐνταῦθα τὸ ἥμισυ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐσπέρας ταύτης· διότι κατ' αὐτὴν οὗτος, λησμονήσας τὰ ἀμφίδουλα ἔχνη τοῦ πτερόποδος κερδίου Ἑρμοῦ, ἐφ' ἃ τρέχει, καὶ ἀποτινάξας μακρὰν τὰς συνήθεις αὐτῷ μερίμνας καὶ σκέψεις, εὐχρέστησε πᾶσιν ἡμῖν λίαν φιλοφρόνως.

Τούτῳ δὲ καὶ ἀπαισι τοῖς κατὰ τὴν ἐσπέραν ταύτην συνηγμένοις φίλοις, ὁμολογῶ ἀπείρους χάριτας.

Νῦν αἰθρία καὶ διαυγής, νῦν ἑλληνικὴ κατὰ πάντα λόγον, φέρουσιν ὡς κορωνίδα τοῦ ἐξ ἀστέρων διαδήματος αὐτῆς τὴν Ἀφροδίτην, χύνουσιν ἐν ἑλλείψει τῆς Φοίβης μαρομυριγὰς, κατεκάλυψε τὴν γῆν. Μόλις διαγράφεται ἐν τῷ ὀρίζοντι τὸ σχῆμα τοῦ Πηλίου μυστηριώδες. Οἱ κώδωνες τῶν ἐν τῷ λιμένι πλοίων σημαίνουσι τὴν μεσονύκτιον ὥραν, καὶ ἐν τούτοις ἀνὰ πάσης τὰς ἐδούς κινεῖται γοργῶς πολὺ πλῆθος, διότι δὲν φοβοῦνται πλέον μὴ ληστευθῶσιν ὑπὸ τῶν ζαπτιέδων, εἰς οὓς ἦτα ἀνατεθειμένη ἡ φύλαξις καὶ ἡ ἐξασφάλισις των.

Κλείω τὰς προχείρους ταύτας σημειώσεις μου καὶ τρέπομαι πρὸς ὕπνον ἐπαιγόμενος ν' ἀφουπνισθῶ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ ἵνα ἴδω ἐκ νέου τὴν ὠραίαν ἀνατολὴν τοῦ βασιλέως τῆς ἡμέρας ἐκ τοῦ Πηλίου.

*
* *

Ἐν Βώλῳ, τῇ 10 Δεκεμβρίου 1881

Ζωηρὰ καὶ πυρετώδης ἡ ἐμπορικὴ καὶ βιοτικὴ κίνησις ἐνταῦθα καλύπτει καὶ σχεδὸν κατὰσιγάζει τὸν ἄρτιφανῆ σάλλον τῶν ἐκλογικῶν παρεσκευῶν.

Ἡ ἀγορὰ εἶναι πλήθουσα. Εἰσρέει εἰς αὐτὴν κόσμος πολὺς ἐκ τῶν πέριξ χωρῶν. Τὴν ὁδὸν τῆς Λαρίσσης καλύπτει συνεχὲς ἄλυσος ἀνθρώπων

έρχονμένων μετὰ παντοσιδῶν ἐμπορευμάτων. Φαντάζομαι πόσῃ κίνησιν καὶ ζωῇ θὰ πηράσχη εἰς τὴν ὁδὸν τούτην ἡ ἐπιχειμένη καὶ ὅσον οὖτω ἀρχομένη ἐπίστρωσις τῆς διπλῆς σειρᾶς τῶν σιδηρῶν ἐλασμάτων καὶ ἡ ἐπὶ τούτων εὐφρόσυτος καὶ σώτερη κίνησις τῆς δαιμονίας μηχανῆς!

ὦ, θεὰ Ἐλευθερίε, εἰς γινώσκεις καὶ δύνασαι τοιαῦτα λαμπρὰ δῶρα νὰ προσφέρῃς εἰς τοὺς ὑπὸ τὸ κοῦφον σιγήπτόν Σου εὐτυχεῖς λαοὺς, εἰς τοιαύτη εἰσὶν ἡ ἰσχύς σου, ὥστε νὰ μεταβάλλῃς τὰ τέλματα εἰς λειμῶνας καὶ νὰ ἐξελίσσῃς τὰς ζωογόνους ἀρτηρίας τοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὰς ἐρήμους, διὰ τί, διὰ τί δὲν ἐκτείνεις ἀπανταχοῦ τὰς πτέρυγας σου; Διὰ τί δὲν ἐπιχέεις τὸ φῶς σου καὶ πέρχῃς τῆς Ὀσσης; Διὰ τί δὲν θάλλεις καὶ τὸν ὑπὸ διπλοῦν χειμῶνα ταλαιπωρούμενον Ὀλύμπον; . . .

Ὁ εὐγενὴς φίλος μου κ. Δ. Μπούρης, εἰσαγγελεὺς ἐνταῦθα, ἔσχε τὴν καλωσύνην νὰ με συνοδεύσῃ καὶ ὁδηγήσῃ εἰς τὸ φρούριον, καίμενον εἰς ἀπόστασιν χιλιομέτρου ἀπὸ τῆς πόλεως. Εἶναι δὲ τοῦτο ἐκτισμένον ἐπὶ τοῦ ἀνκπεπτημένου πεδίου καὶ ἀποτελεῖται ἐξ ὑψηλοῦ ἀλλὰ πεπλεκωμένου καὶ διαρρωγῶτος τείχους, περιστρεφόμενου διὰ φυλακίδων καὶ προμαχώνων. Ἐκ τοῦ μέσου τοῦ φρουρίου φαίνονται μακρόθεν ὑπερέχοντα δαίχμηρος ὀβελίσκος τοῦ ὀθωμανικοῦ τεμένους, καὶ ἄφουλλοι κλάδοι δένδρων.

Εἰσερχόμεθα. Ὅποία ἀπελπιστικὴ διχρὰ εἰς ἀπόστασιν χιλίων μέτρων! Ἐκεῖ εὐθυγράμμια, καλλιτεχνία καὶ καλλισθησίαι ἀνοικτὸς ὀρίζων καὶ εὐφρόσυτος θέα· κίνησις καὶ ζοή. Ἐνταῦθα σκολικὴ καὶ ἐλικώδεις ὁδοί, ἀτραποὶ μᾶλλον ἀνώμαλον δι' ἀνωμάλων λίθων ἐπεστρωμένον ἔδαφος, ῥυπαρότης καὶ πληγὴς πιέζουσα ἐπικυθῶς τὴν ψυχὴν. Κατοικοῦσιν ἐνταῦθα οἱ νέοι συμπολίται ἡμῶν Ὀθωμανοί, συμποσούμενοι ἐν ὅλῳ εἰς τετρακοσίαις ψυχάς. Δὲν λέγω δι' αὐτοὺς, ἀλλ' ὁμιλῶ διὰ τοὺς τέως ἀρχοντας αὐτῶν, διὰ τὴν Κυβέρνησιν των, δι' ὅλην τὴν Τουρκίαν. Μὴ δὲν στεγάζεται τὸ φρούριον τοῦτο ὑπὸ τὸν αὐτὸν ὡς ὁ Βῶλος ὠρεῖον οὐρανόν; Μὴ ὁ ἥλιος τοῦ Πηλίου ἀρνεῖται τὸ θάλλπος καὶ τὴν φαιδρότητα αὐτοῦ εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ μέρους τούτου; Ὁχι. Ἴδού ὁ ἥλιος κρέμεται ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς των, ῥίπτων καὶ ἐνταῦθα τὰς χρυσοδόλους ἀκτίνάς του, ἀλλ' αὐταὶ δὲν εὐρίσκουσι δίοδον ὁ ἥλιος, τόσο ὠρεῖος καὶ λαμπρὸς ἥλιος, καὶ εἰς τὸν Ἄδην αὐτὸν θὰ ἐδώρῃ ἀφθόνως τὰ δῶρά του ἂν μὴ οὗτος ἐκρύπτετο ὑπὸ τὰ στέρνα τῆς γῆς. Ἀλλὰ πῶς θέλετε νὰ φωτίσῃ καὶ νὰ ζωογονήσῃ τὸ μέρος τοῦτο, ἀφοῦ οἱ οἰκήτορες αὐτοῦ τὸ περιέφραξαν καὶ τὸ περιέσφριξαν διὰ τοίχων παχέων καὶ ἀμαρῶν καὶ ξυλίνων ἀθλίων ἐπιστεγασμάτων τῶν ὁδῶν; Πῶς δύνανται νὰ περκαπονεῶσι κατὰ τοῦ ἡλίου οἱ ἐνταῦθα κατοικοῦντες ὅτι δὲν εἶναι ἐξ ἑσού καὶ πρὸς αὐτοὺς εὐεργετικὸς,

ἀφοῦ αὐτοὶ φεύγουσιν ἀπὸ τοῦ προσώπου αὐτοῦ καὶ κρύπτονται ὡς ἀπὸ λακῆς εἰς τὴν καρτάρειον τρύτην τρώγλην;

Τῇ ἀληθείᾳ ὑμεῖς, οἱ Τοῦρκοι τῆς σήμερον, εἶπθε μὴδὲν! Ἐξεφυλίσθητε καὶ δὲν εἶπθε πλέον οἱ γνήσιοι υἱοὶ τῶν Σαντζάρ, τῶν Ἀζεδδὴν, τῶν Γαγασπεδὴν, τῶν Σουλεϊμάν καὶ τῶν ἄλλων ἀνδρείων παργόνων. Ἐκεῖνοι ἐξεχύθησαν ἐκ τῶν ἐρήμων τῆς Ἀραβίας ὡς λέοντες· ἕκαστος αὐτῶν, εἶπε μετ' ἀποφάσεως καὶ τόλμης: «ἐν τῇ ρομφαίᾳ μου ζήσομαι καὶ ἐζήσῃ οὕτω. Τὸ κέντρον τῆς Εὐρώπης φέρει ἔτι τὰ ἔχνη αὐτῶν, ἔχνη λεόντων. Ἦσαν πλήρεις ζωῆς καὶ φαντασίας, ἦταν λαὸς σθεναρὸς, ἀκράτητος. Ἐτόλμησαν νὰ ἐπιβάλλωσι καὶ εἰς τὸν ἥλιον αὐτὸν τὴν πορείαν του καὶ ἐπέτυχον· διότι ὁ ἥλιος, αὐτὸς οὗτος, ἐν ὑμεῖς φεύγετε τόσῳ δειλῶς σήμερον, ἀνυπέκλειον ἢ δύνων εὗρισκεν αὐτοὺς πικταχοῦ καὶ ἐθελκτάς ἀκτινὰς του ἐπὶ μυριάδων δοράτων καὶ ρομφαίων τουρκικῶν.

Ἡ γενεὰ ὅμως ἐκείνη τῶν λεόντων ἐξεβλάττηται ἀντὶ σκύμων θῶκος, θαμβουμένους εἰς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, ῥιγοῦντας εἰς τὸν κηθερὸν ἀέρα. Κρύπτεσθε εἰς τάφους καὶ τραχνίζετε σέσηπότα ὅσῃ ἐξ αὐτῶν, διότι δὲν ἔχετε πλέον νὰ ἐπιδείξητε τὴν παγονικὴν κληρονομίαν ὑμῶν. Ποῦ ὁ ὑπερήφανος μανδύς τοῦ Μωάμεθ Β' καὶ ὁ ἀκράτητος ἵππος τοῦ Γαζή Ἀβδουρχμάν; Ἡ ἀτέρμων ἐπικράτεις ἐψαλλιδίσθη ἀνηλεῶς καὶ ἐξήκολουθεὶ ψαλλιδιζομένη· ὁ μανδύς μετεβλήθη εἰς πολύτρητον ῥέκος καὶ ἀντὶ τοῦ σφριγῶντος ἵππου σύρετε ἐναγωνίως καὶ μόλις συγκρατεῖτε σκαλετώδη ἔνον!

Κρύφθητε, πτύξτε λοιπὸν, καὶ ἀναμείνατε τὸ ἀνηλεές παπρωμένον, τὸ κισμέτ!

Ἐξετράπην ἴσως τοῦ θέματός μου· ἀλλ' εἰς τοιαύτας ἐμβάλλει σκέψεις τὸν περὶ τῆς τῆς, τὸν καὶ ἐπὶ τροχάδην ἀνταμιμνησκόμενον τὴν ἱστορίαν, ἢ ἀθλίᾳ τῷ ὄντι ἐκπτώσει τοῦ μεγάλου Ὀθωμανικοῦ ἔθνους. Ἐξετάσατε τὰ πράγματα ἀπαθῶς, ἄνευ προεκταλήψεως ἢ μίσους ἐθνικοῦ καὶ θὰ εἴδητε τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων μου.

Ἔχετε πρὸ ὀρθόκλυτον ἐν ἔθνος τὸ ὁποῖον ἱσταται, ὡς τελευτωδὲς ὕδωρ μεταξὺ πολιτισμοῦ (παρδέχθητε τοῦτο ἐπισικῶς) καὶ βερβερότητος, ὡς κείτῃ μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας. Δὲν παύεται, δὲν δύναται μᾶλλον νὰ προσχωρήσῃ εἰς τὸν περικυκλοῦντα αὐτὸ πολιτισμὸν, τὸν ἀνθρωπισμὸν, ἐν ᾧ ἂν ἑτέρου δὲν εὕρισκει ἐν ἐαυτῷ δυνάμεις νὰ συγκρατήσῃ τὸν ἐθνικὸν χαρμητῆρά του, τὸ ἀτίθαστον, τὸ θηριώδες ἐπὶ τέλους. Πᾶν ἄλλο ἔθνος δύναται νὰ εἴπῃ σήμερον «Τοῦτο πράττω»· τὰ δὲ μὴ δυνάμενα νὰ εἴπωσι τοῦτο φαίνονται ὅμως ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς τελικὸν σημεῖον, εἰς τινὰ σκοπὸν. Ἀλλὰ τὸ τουρκικὸν ἔθνος διατί ἱσταται ἐν μέσῳ τῶν τριῶν ἡπείρων; Καὶ ἔχει νὰ εἴπῃ τί πράττει, ἢ ποῦ βαδίζει; Μόλις δύναται νὰ εἴπῃ πόθεν ἔρχεται, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι πλέον τίτλος ἐθνι-

αὐτοῦ βίου καὶ ἐθνικῆς ὑπάρξεως, εἶναι ἐκ τοῦ ἐγκντίου εἰς ἔτι λόγος κατ' αὐτοῦ.

Τὸ φρουρίον λοιπὸν τοῦτο καὶ τὸ τοιοῦτο εἰσέρχομαι νὰ ἐπισκεφθῶ. Ἀμέσως μετὰ τὴν εἴσοδον ὑπάρχει στρατὸν ἐν ᾧ στρατῷ ἴζειται ἐν τῶν ἡμετέρων πυροβολικῶν ταγματῶν. Εἶναι δὲ ἀκριβῶς ἡ ὥρα καθ' ἣν ἀδηγοῦσι τοὺς ἵππους εἰς τὴν πηγὴν ἵνα πῶσι. Τοῦρκαί τινες, ὁ μουρτζῆς Ἰωῆς ἢ ἄλλοι πρόκριτοι κάθηνται σταυροποδητὶ ἐπὶ τῶν παρὰ τῶν κεραιῶν *παργιλεδίκοι* καὶ *ραχατεῦοι*. Ὅποῃαι ἄρ' γε σκέψεις διχασχίζουσι τὸν νοῦν αὐτῶν εἰς τὴν θέαν τῶν ἵππων τῶν *γιαοφιδῶν*, οἵτινες χροματίζουσι διερχόμενοι πρὸ αὐτῶν καὶ ἀποσπῶσι σπινθῆρας ἐκ τοῦ λιθοστρώτου διὰ τῶν πετάλων αὐτῶν; Ποῖα κρίσθηματὰ πληροῦσι τὰ στήθη τῶν *μπέηδων* τούτων, ὅταν δὲν δύνωνται νὰ κολαφίσωσι τὸν πρὸ αὐτῶν διερχόμενον αὐθάδη, τέως *ραγίζν*, διότι δὲν κύπτει δουλικῶς; Δύνασθε νὰ ἐννοήσητε τοῦτο, ὅταν ἀνκλογισθῇτε ὅτι ἡ ταπεινότης, ἡ καὶ ἡ μὴ ὑπεροχὴ πρὸ τοῦ ἀπύτου εἶναι ἄρνησις τοῦ κοραλίου, εἶναι ἀπώλεια τοῦ παρὰδείσου.

Ἀπαντῶμεν καθ' ὁδὸν γράμικας ἀνυποδῆτους σχεδὸν, ἀλλὰ κρητούσας πρὸ τοῦ προσώπου ἐπιμελῶς τὴν καλύπτραν. Δὲν εἶχον ἄδικον τοῦτο ἐγένετο ὑπὲρ ἡμῶν, διότι ἂν ἐβλέπομεν ἀκάλυπτα τοιαῦτα ἐρριτιδωμένα καὶ κατεσκαμμένα ἕνεκα τῆς χρήσεως τοῦ ψιμυθίου πρόσωπα, θὰ ἐτρέπόμεθα εἰς φυγὴν ἄτακτον. Προχωροῦντες ἀπαντῶμεν εἰς στενὴν καὶ σκιερὰν πόροdon παίζοντα παιδίκα καὶ κοράσια. Εἶναι εὐτραφεῆ, ἀλλὰ χλωμὰ καὶ, οἷον εἰπεῖν ὑγρὰ, ὡς τ' ἀνήλικα φυτά. Ἐνιχχοῦ, ἀλλὰ λίαν σπκνίως ἐλπίζετε ἐνταῦθα νὰ ἴδῃτε διχσχίζουσαν τὸ πυκνὸν δικτυωτὸν δικλίδωμα παρὰθύρου καὶ διαλισθηίνουσαν πρὸς τὰ ἔξω λαμπρὰν ἀκτῖνα φλογεροῦ ὀφθαλμοῦ Ὁθωμανίδος δεσποσύνης.

Προχωροῦμεν ἔτι βασιαιμένως διὰ τῆς κεντρικωτέρας ὁδοῦ, ἂν ἐπιτρέπηται ἡ ὀνομασία αὕτη. Ὁ ἥλιος ἐνταῦθα πρὸς κατάρθωσεν, εὐρὼν δίοδον, νὰ εἰσπέμψῃ ζωογόνον ἀκτῖνά του. Οἷα σύμπτωσις! Ἡ ἀκτὶς αὕτη προσέπεσεν ἐπὶ καλλιζώνου νεκροῦ ἀξιώματι τοῦ πυροβολικοῦ καὶ ἀπετέλεσεν ὥρμιον θέαμα. Ἀλλὰ καὶ οἷα ἀντίθεσις! Τὸ εὖχρη καὶ καλὸν πρόσωπον τοῦ ἀξιώματι μετὰ τῆς ὥρμις στολῆς καὶ τοῦ ξίφους τοῦ ἐν μέσῳ τῆς ἀθλιότητος, ἥτις μᾶς περισφίγγει!

Ἀλλὰ τίς εἶναι ὁ μέγας ἐκείνος αἰχμαλῶτος, ὁ κρητούμενος πρὸ πολλῶν δεκάδων, πρὸ ἑκατοντάδος ἴσως ἐτῶν, ἐν τῷ φρουρίῳ τούτῳ; Ἄν εἶναι δύσκολον νὰ ζῶσιν ἐνταῦθα ἄνθρωποι, ἂν καθίσταται ἀδύνατος ἢ ἐν τοῖς ἀνηλίοις τόποις ὑπαρξίς τῆς φυτικῆς ζωῆς, τί θέλουσα εὐρίσκεται ἐνταῦθα ἡ μεγάλη καὶ εὐρεῖα αὕτη πλάτανος; Ἐκ τίνος πλατανῶνος ἀποσπασθεῖται μετηνέχθη καὶ προσηλώθη ἐντὸς τοῦ φρουρίου; Φαίνεται τι παρὰ τοὺς κανόνας τῆς φύσεως. Καὶ ἐν τούτοις ἡ πτωχὴ πλάτανος ζῇ ἐνταῦθα

ἀλλὰ κατώρθωσε νὰ ὑψωθῇ ὑπὲρ τὰς στέγας τῶν οἰκιῶν καὶ τὰ τεῖχη τοῦ φρουρίου, καὶ ν' ἀναπνέῃ ἐλευθέρως τὸν καθαρὸν ἀέρα. Διὰ τῆς ὑπερῆφανου κορυφῆς αὐτῆς ἀτενίζει, κινουμένη πενθίμως εἰς τὴν πνοὴν παντὸς ἀνέμου, τὸ ἀπέναντι πάτριον ἔδικο καὶ κλαίει ἀενάως. "Ὡ βεβκίως δάκρυ θαλερὸν τῆς πλατάνου εἶναι ἢ ἐκ τῆς ῥίζης αὐτῆς χυνομένη ἀδίκῃ λείπτως διζυγῆς πηγὴ ὕδατος. Κλαίει διὰ τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς. Εἰς τὴν πηγὴν τούτην ποτίζουσι σήμερον τοὺς ἵππους, περὶ ὧν εἶπον, οἱ ἡμέτεροι πυροβοληταί.

Σπεύδωμεν καὶ ἡμεῖς νὰ ἐξέλθωμεν διὰ τῆς παρὰ τὴν πλάτανον βαρεῖας πύλης τοῦ φρουρίου καὶ ἀναπνέωμεν ἐλευθέρως, εὐχόμενοι νὰ πεισθῶσι ταχέως οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ οἰκοῦντες Ὀθωμανοὶ μετὰ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν, νὰ ἐξέλθωσιν ἐκείθεν καὶ κατοικήσωσιν εἰς καλλίτερα μέρη, ὅπως αἰσθανθῶσιν ὅποια εἶναι ἡ ἐλευθερία, περὶ ἧς ὁμιλοῦσι καθ' ἡμέραν οἱ συμπολιταί των χριστιανοί. "Ἦδη ἐξέλιπεν εὐτυχῶς καὶ δι' αὐτοὺς ὁ λόγος τῆς χωριστῆς καὶ βεβικισμένης κατοικίας αὐτῶν. Οἱ ἐλεύθεροι νόμοι, ὑφ' οὓς ὑπήχθησαν ἀρτίως, προστατεύουσιν ὁμοίως καὶ ἐξ ἴσου τοὺς χριστιανούς καὶ πᾶσαν ἄλλην φυλὴν καὶ αὐτούς.

Μετὰ ταῦτα ἐπεσκέσθην διάφορα ἄλλα μέρη τῆς πόλεως καὶ τὰ δημόσια γραφεῖα. Τὸ δικαστήριον ἐποιήσθητο χθὲς ἑνερξιν τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ. Ἡ εἰσαγγελία λειτουργεῖ πρὸ ἡμερῶν. Ἡ διοίκησις ἐγκατέστη ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ τμήματος τούτου. Αἱ οἰκονομικαὶ ἀρχαὶ ἐπελήφθησαν τῶν ἔργων αὐτῶν. Εἶναι ἀξία σημειώσεως ἡ εὐκολία μεθ' ἧς ἐνεφυτεύθησαν ἐνταῦθα οἱ νόμοι τοῦ παλαίου βασιλείου τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ κανονικὴ λειτουργία αὐτῶν. Ἐν οἴκῳ μόνον ἐλλείπει εἰς ἐτι ἐντεῦθεν, τὸ ἥκιστα πάντων ἀναγκαῖον, ὅπερ εὐχομαι, εἰ δυνατόν, νὰ μὴ ἰδρυθῇ ποτέ. Τοῦτο εἶναι αἱ φυλακαί. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁ Βῶλος ὁμοιάζει πρὸς τὸ διαμέρισμα ἐκεῖνο τῆς Ἑλβετίας, εἰς οὗ τὰς φυλακάς ἀνεπετάσθη πρωτὰν τινα, πρὸ τριῶν ἐτῶν, ἡ λευκὴ σημαία, πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι οὐδεὶς ἐκρατεῖτο ἐν αὐταῖς. Εἴθε ἡ λευκὴ σημαία νὰ κυματίζῃ διὰ παντός εἰς τὴν καλὴν τούτην πόλιν.

* * *

Ἐν τῷ λεγόμενῳ Βώλῳ, τῇ 10 Δεκεμβρίου 1881

Πρὸς τὴν ἐσπέραν τῆς ἡμέρας τούτης ἡ Πάραλος ἔλαβεν ἐξ Ἀθηνῶν τηλεγραφικὴν διαταγὴν ἵνα ἐκπλεύσῃ ἐντεῦθεν καὶ καταπλεύσῃ εἰς Παιραιᾶ. Δι' αὐτῆς ἔπρεπε νὰ ἐπικνέλω καὶ ἐγὼ εἰς Ἀθήνας. Οὐδεμίαν ἐτοιμασίαν εἶχαν νὰ κάμω πρὸς ἀναχώρησιν. Ἦμην ἑτοιμος, καὶ μόνον τοὺς ἐνταῦθα φίλους μου ὤφειλον ν' ἀποχαιρετίσω. Οἱ πλεῖστοι ὁμῶς τούτων ἔσχον τὴν καλωσύνην νὰ προσέλθωσιν εἰς τὴν οἰκίαν ἐν ἣ κατόικουν ἐγὼ,

ἵνα διέλθωμεν τὴν ἐσπέρην ὁμοῦ. Περὶ μέσας δὲ νύκτας συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν εὐχῶν των καὶ ἀποκομίζων τὰς μᾶλλον εὐχρέστους ἀναιμνήσεις ἐνταῦθεν, ἐπέβην τῆς *Παράλου*, ὅπου κλείω τὸ κεφάλαιον τοῦτο. Πρόκειται μετὰ τρεῖς ὥρας ν' ἀποπλεύσωμεν.

Χαῖρε, καλὴ καὶ ὥραία πόλις τοῦ Βώλου. Εὐδοῦ καὶ πρόκοπτε ἐν τῇ ἀγκάλῃ τῆς ἐλευθερίας. Χαῖρε, Πήλιον ὄρος, μετὰ τῆς περαπλεύρου Ὀσσης, περιμένοντα τὴν προσέλευσιν καὶ τοῦ γηρκιοῦ Ὀλύμπου εἰς τὸν χορὸν τῆς ἐλευθερίας!

*
* *

Ἐκ τῆς *Παράλου* ἐν πλῆ παρὰ τὴν Εὐβοίαν τῇ 11 δεκεμβρίου 1881.

Πρὸ ὥρων ἀνασπύττασα τὴν ἄγκυραν ἡ *Πάραλος* ἐκ τοῦ Παγασητικοῦ διέπλευσε νύκτωρ διὰ τῆς αὐτῆς ὑγρᾶς ὁδοῦ καὶ ἔφθασεν εἰς τὰ λαῖκα πάλιν ὕδατα τοῦ Εὐβοικοῦ κόλπου. ἂν ἡ γαλήνη περράγηται ἐκ τῆς λέξεως γάλα, τὰ ὕδατα τοῦ κόλπου τούτου ἔδωκαν τὴν ἀφορμὴν τῆς παργωγῆς εἰς τοὺς πρώτους δημιουργοὺς τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης. Ἀένναος ἀταραξία ὑπάρχει ἐνταῦθα καὶ μόνον οἱ δελφῖνες παίζοντες αὐλασκοτομοῦσι τὴν θάλασσαν τούτην, ἥ ἡ αὖρα ῥυτιδοῖ ἐπιχρίτως καὶ ἡρέμα τὴν γλαυκὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς. Ἐφθάσαμεν μ. μ. εἰς Χαλκίδα ἡ γέφυρα ἀνοικτὴ περιμένει τὴν διάβασιν τῆς *Παράλου*. Αἱ Συμπληγάδες Πέτραι μετὰ τὴν πρώτην δίοδον διὰ μέσου αὐτῶν τῆς Ἀργοῦς ἔστησαν ἔσχει ἀνοικταὶ καὶ ἀκίνητοι. Τοῦτο νομίζει τις ὅτι συνέβη καὶ ἐν τῇ γεφύρᾳ μετὰ τὴν πρώτην διαπόρησιν τῆς *Παράλου* ἀπέμεινεν ἀνοικτὴ. Κούφη ὡς χελιδὼν ἡ ὥραία νυξ ἐπῆλθε, διῆλθε καὶ περῆλθε τὸ στενὸν ἐν ἐπιβλητικῇ σιγῇ.

*
* *

Ἐκ τῆς *Παράλου* ἐν τῷ λιμένι Πειραιῶς τῇ 12 δεκεμβρίου 1881.

Ἐπὶ ὥρας ὅλας διέμεινεν χθὲς, μετὰ τὴν ἐκ Χαλκίδος ἀναχώρησιν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, θαυμάζων τὴν θάλασσαν, τὰς δύο ἀντιθέτους παραλίας καὶ πᾶν τὸ περὶ ἐμέ. Ἡ νύξ ἐπῆλθεν ὥραιοτέρα τῆς ἡμέρας, λαμπρὸν δὲ θέαμα ἦλθε νὰ φειδρόνη ἐπὶ μᾶλλον τὴν ἐκδρομὴν τούτην. Πληθὺς δελφίνων περικύκλωσε τὴν *Πάραλον*, περαλλήλως πρὸς αὐτὴν πλέουσιν. Ἀλλ' ἡ θάλασσα διετέλει ὑπὸ τὴν περίστασιν, καθ' ἣν περάγεται τὸ ὥραϊον φαινόμενον τοῦ φωτισμοῦ. Αἱ ὑπὸ τῶν δελφίνων λοιπὸν παραγόμεναι περὶ τὸ πλοῖον αὐλαχες ἦσαν φωτειναὶ καὶ λάμπουσιν ἐνόμιζες ὅτι πυρὰ πολλὰ περιστοιχίζουσιν αὐτὸ, ἢ ὅτι ὀλέπεις μυρίους διάτοντας ἀστέρας πτερυγίζοντας εἰς τὸν οὐράνιον θόλον. Οἱ δελφῖνες, ὡς φυσικοὶ κάτοχοι καὶ κύριοι τῶν θαλασσῶν, περιφροναῖσι τὴν παρουσίαν σωμάτων ἄλλογενῶν, παίζουσι μάλιστα μετὰ τῶν πλοίων ἀποδεικνύον-

τες τὴν ὑπεροχὴν αὐτῶν διὰ ταχυτάτης πορείας, διὰ σκιρτημάτων φαιδρῶν καὶ παιδαριωδῶν παιγνίων. Αἶφνης ἀναπηδῶσι μετὰ φουήματος· εἶτα περῶσιν διὰ τῆς τρύπης τοῦ σκάφους ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην πλευρὰν αὐτοῦ· ἄλλοτε δὲ ὑπολείπονται μικρὸν, ὥς εἰ θέλοντες νὰ δοκιμάσωσι τὴν δυνάμιν των καὶ πάντοτε εὐρίσκονται πρὸ τῆς ἀφριζούσης πλώρας.

Οἱ δελφῖνες τοῦ εὐβοϊκοῦ κόλπου, τὰ μάλιστα εὐχαριστημένοι ἐκ τῆς φαιδρίας καὶ ἡρέμου κατοικίας αὐτῶν, οὐδέποτε ἐγκαταλείπουν αὐτήν. Διὰ τοῦτο ἐγκατέλιπον ἄθροοι τὴν Πάραλον ἕμᾳ ἐφάνη ὁ Καφηρεὺς καὶ ἐπανεῆλθον εἰς τὰ ἴδια.

Ἐκοιμήθη καὶ ὅτ' ἐξύπνησα εὐρισκόμενῃ ἐν τῷ λιμένι τούτῳ.

Ἀποκαλύπτομαι ἐν μέσῳ κανονοβολισμῶν καὶ σαλπισμάτων ἵνα χαιρέτισω τὴν γλαυκὴν σημαίαν, ἀνκρτωμένην εἰς τὸν ἰσθμὸν, καὶ ἀποχαιρέτισω τὴν καλὴν καὶ προσφιλεῖ μοι **Πάραλον**.

Κ. Παπαμιχαλόπουλος

ΜΑΤΘΙΑΔΗ ΣΕΡΑΟΥ

ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑ *

Ἐτυχέ ποτε, κύριοι, ν' ἀκούσητε λέξιν τινὰ νέαν ἴσως δι' ὑμᾶς, ἀλλ' ἥτις ἔσχε τὴν δυνάμιν νὰ ἐπισύρῃ τὴν προσοχὴν σας ; καὶ ἡ λέξις αὕτη νὰ ἐπανερχηται ἀκουσίως πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σας, εἰς ἐκάστην σελίδα τοῦ βιβλίου ἢ τῆς ἐφημερίδος ἣν ἀναγινώσκετε ; νὰ σας πλήττῃ τὴν ἀκοὴν εἰς ἐκάστην φράσιν ἣν ἀκούετε ; Καὶ νὰ ἐκπλήττεσθε διότι — ἐνῷ ἡ λέξις αὕτη ἐκφράζει τι κοινὸν — δὲν τὴν ἠκούσατε ποτέ ; Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν προσώπων. Φυσιογνωμία τις, ἥτις διήλθε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σας χιλιάκις, χωρὶς ἐν ᾧ βλέμμα ὑμῶν νὰ ἐπισύρῃ, νὰ ἐπιφαίνηται ἐν στιγμῇ τινι, καθ' ἣν ἡ ψυχὴ σας εἶνε ψυχολογικῶς ἀριστα διατεθειμένη νὰ τὴν δεχθῇ καὶ τὴν συγκρατήσῃ, καὶ ἕκτοτε ἡ φυσιογνωμία αὕτη — ἐν τε τῷ περιπάτῳ, ἐν τῷ θεάτρῳ, ἐν συνκυλίᾳ τινι — σας πολιορκεῖ ἐπιμόνως, εὐρισκομένη πάντοτε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σας προκλητικῇ, ὥς θέλουσα νὰ τὴν ἰδῇτε. Πρότερον ἴσως διήρχετο πλησίον ὑμῶν — τίς οἶδε ! — συχνότερα . . . ἀλλὰ δὲν εἶχεν ἔτι κινήσει τὸ ἐνδιαιφένρον σας ζωηρῶς . . . Διὰτί ;

Ἴδού τὸ ἀνεξήγητον.

Πρὸ ὀλίγων ἔτι ἡμερῶν τὸ ὄνομα τῆς συγγραφῆς — περὶ ἧς ἐπιχειρῶ

* Ἀνεγνώσθη κατὰ Φεβρουάριον ἐν τῷ Σολλόγῳ.